

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Cizinci ve vědě a výzkumu v městě Brně:
vnímání kvality života**

Bakalářská práce

Autor: Lucie Břicháčková

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Krejčí

Brno 2015

Prohlašuji, že jsem práci „**Cizinci ve vědě a výzkumu v městě Brně: vnímání kvality života**“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona. Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. 5. 2015

.....

Podpis

Anotace

Hlavním tématem této práce je analýza percepce kvality života v městě Brně cizinci s vysokou kvalifikací pracujících zde ve vědě a výzkumu. Zkoumanými oblastmi kvality života jsou volnočasové aktivity, doprava, údržba města a bezpečnost, životní prostředí, zdravotnické služby a školství, bydlení a pracovní a rodinný život v Brně. Téma je rozebíráno ve spojení s možnostmi udržitelnosti této pracovní síly v městě Brně z důvodu přidané hodnoty, kterou sem cizinci vysoce kvalifikovaní ve vědě a výzkumu přinášejí.

Klíčová slova

Kvalita života; lidský kapitál; Česká republika; Brno; věda a výzkum; cizinci.

Annotation

The main goal of this thesis is to analyse how high-skilled foreigners working in science and research in Brno perceive the quality of life in the city. The areas of quality of life that were investigated include leisure activities, traffic, street maintenance (cleaning) and safety of residents in the city, public spaces and environment, health services, education, housing and family and work life in Brno. The topic is analysed in connection with possibilities to sustain this workforce in the city of Brno, due to the significant added value brought here by foreigners highly qualified in science and research.

Key words

Quality of life; human capital; Czech republic; Brno; science and research; foreigners.

Ráda bych poděkovala všem, kteří mě inspirovali ke zpracování této bakalářské práce a hlavně těm, kteří mi při její tvorbě poskytli cenné rady, materiály a jinou podporu. Především svému vedoucímu práce, Mgr. Tomáši Krejčímu, za maximální oporu, nadšený vstřícný přístup a odborné rady. Dále děkuji za přínosné konzultace a podklady PHDr. Sylvii Pospíšilové z CEITEC, Mgr. Janu Kopkášovi z Brno Expat Centre, Mgr. Tereze Chrátové z Magistrátu města Brna, Mgr. Marku Štampachovi z Českého statistického úřadu a mnoho dalším.

Obsah

1	Úvod a cíle práce	11
2	Metodika práce	13
3	Vymezení základních pojmů a stručná literární rešerše	16
3.1	Kvalita života	16
3.1.1	Teoretické vymezení konceptu kvality života	16
3.1.2	Definice kvality života.....	20
3.1.3	Měření kvality života	21
3.1.4	Další výzkumy zabývající se kvalitou života.....	24
3.2	Lidský kapitál.....	26
3.2.1	Význam lidských zdrojů pro regionální rozvoj.....	27
3.2.2	Kvalifikovaná pracovní síla a její migrace (brain drain)	28
4	Charakteristika zájmového území a cílové skupiny	31
4.1	Strategické dokumenty města Brna	31
4.2	Charakteristika města Brna s ohledem na strategický koncept.....	33
4.3	Kvalita života v Brně	35
4.4	Vymezení cílové skupiny.....	36
4.4.1	Cizinci v ČR	36
4.4.2	Výzkumní pracovníci v ČR a v Brně	36
5	Vyhodnocení šetření subjektivního vnímání objektivních aspektů kvality života v Brně	38
5.1	Struktura respondentů	38
5.2	Brno jako místo k životu.....	42
5.3	Spokojenost cizinců s volnočasovými aktivitami	43
5.4	Spokojenost cizinců s dopravou, údržbou města a bezpečností obyvatel.....	44
5.5	Spokojenost cizinců s veřejným prostranstvím a životním prostředím.....	46
5.6	Spokojenost cizinců se zdravotnickými službami a školstvím	47
5.7	Spokojenost cizinců s bydlením.....	49

5.8	Spokojenost cizinců s prací a možnostmi na trhu práce.....	50
5.9	Kontakt respondentů s institucemi podporujícími kvalifikované cizince v Brně.....	52
5.10	Výhled respondentů do budoucna	53
6	Doporučení na základě výsledků dotazníkového šetření	56
6.1	Doporučení pro zlepšení kvality života cizinců v Brně	56
6.2	Doporučení pro další výzkum.....	57
7	Závěr	58
8	Seznam zdrojů	60
8.1	Seznam literárních zdrojů	60
8.2	Seznam internetových zdrojů.....	65
	Seznam použitých zkratk	67
	Seznamy obrázků a tabulek	68
	Seznam obrázků.....	68
	Seznam tabulek	68
	Seznam příloh	69

1 Úvod a cíle práce

Brno je městem mnoha tváří. Prolíná se zde tradice, historie a kultura v nejrůznějších formách spolu s prvky moderního světa. Setkávají se tu rodilí Brňáci, přistěhovalci různých kultur i několik generací studentů a návštěvníků, kteří svojí pestrostí dokreslují živou atmosféru města.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku udržitelnosti jedné z nejdůležitějších skupin obyvatel ve městě Brně – vysoce kvalifikovaných pracovníků, konkrétně cizinců pracujících zde ve vědě a výzkumu. Právě díky jejich kapitálu ve formě osobního know-how je možné zvýšit konkurenceschopnost Brna v rámci České republiky a vyzdvihnout jej v celoevropském měřítku na pozici centra vzdělanosti a vědecké excelence.

To je i jedním ze strategických cílů města. Jedná se o cíl velmi vysoký a ambiciózní. Snaha o jeho naplnění stojí značné úsilí, avšak jako univerzitní město má Brno pro něj i rozsáhlé předpoklady. Cílem je nalákat sem kvalifikované pracovníky nejen z České republiky, ale z celého světa, kteří do zdejších firem, projektů, institucí či organizací přinesou své znalosti, zkušenosti a inovativní přístup, a vybudovat zde pro ně potřebnou infrastrukturu. Pokud se opravdu podaří část světové vědecké excelence zkoncentrovat do Brna, měl by být zajištěn jeho dlouhodobý progresivní rozvoj. Proto je velmi důležité sem tuto cílovou skupinu nejen v první fázi nalákat na kvalitní pracovní příležitosti, ale především zde tento lidský kapitál i na dále udržet.

Lákavé a dobře oceněné pracovní pozice jsou jistě jednou ze složek spokojenosti kvalifikovaných pracovníků. Neméně důležité je však zajistit jim zde kvalitní místo pro život. Právě tento aspekt může z velké části ovlivnit jejich pozdější rozhodnutí, zda v Brně zůstanou delší dobu a případně se zde usadí natrvalo, nebo zda půjdou žít jinam a zároveň tam přesunou i svůj kapitál.

Hlavním cílem této bakalářské práce je potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že „cizinci pracující v městě Brně v oblasti vědy a výzkumu jsou zde spokojeni s kvalitou života“ a navrhnout konkrétní doporučení jak pro zlepšení spokojenosti, tak i pro další výzkum v této oblasti, jehož realizaci lze považovat za žádoucí, ať již ze strany samotného města (Kancelář strategie města Brna), výzkumných center (např. CEITEC) či organizací věnujících se cizincům (předně třeba Brno Expat Centre). V neposlední řadě je pokračování výzkumu i velkým zájmem a ambicí autorky, např. v rámci diplomové práce. V tomto duchu lze totiž konstatovat, že v případě kvalitní analýzy problémů vnímaných cílovou skupinou je možné efektivně a účelně pracovat na zlepšení slabých stránek kvality života cizinců v Brně a zvýšit tak prestiž města a současně i v delší perspektivě významně posílit jeho celkovou konkurenceschopnost.

Hlavní cíl bude naplněn pomocí tří dílčích cílů práce. Prvním je stručně analyzovat subjektivní názor respondentů na Brno jako místo k životu a na několik vybraných

aspektů kvality života v Brně. Druhým cílem je ověřit v jakém stavu je integrace cizinců v Brně – je pro příchozí kvalifikované cizince snadné se dorozumět s úřady, bez kterých je pro ně zdejší pobyt a práce nemožný? Fungují zde instituce, které kvalifikovaným cizincům pomáhají s jejich problémy? A obracejí se na ně cizinci s úspěchem? Tematika třetího cíle se týká rodiny a je zde snahou zjistit, zda můžeme očekávat usazování kvalifikovaných cizinců v Brně i s jejich rodinami. Zodpovědět tuto otázku znamená moci předpokládat, jestli bude v budoucnu vyvíjen nápor na rozšíření služeb pro cizince (pomocné instituce, cizojazyčné služby,...), jejich integraci mezi obyvatelstvo a umístění jejich rodinných příslušníků do zaměstnání. Jestli se město snaží cizince do VaV dlouhodobě nalákat, mělo by počítat i s tímto aspektem.

2 Metodika práce

První část práce je věnována **rešerši** odborné literatury a **teoretickému vymezení pojmů**, které se dotýkají zkoumané problematiky. Konkrétně se jedná o koncept kvality života, lidský kapitál a jeho roli v rozvoji regionů a migraci kvalifikovaných pracovních sil (tzv. fenomén „brain drain“). Kromě odborných monografií a vědeckých článků bylo nastudováno i množství strategických a koncepčních dokumentů. Cílem bylo nejen vysvětlit pojmy samotné, ale hlavně nastínit bližší souvislost mezi pojmy navzájem a zkoumaným problémem.

V dalším kroku bylo **specifikováno zájmové území a cílová skupina**, na kterou byl výzkum zaměřen. Charakteristika zájmového území je uzpůsobena kontextu, proto je vyzdvížena hlavně strategická pozice města včetně zdejší role vědy a výzkumu, význam cílové skupiny pro strategii a kvalita života ve městě. Dále je pro uvedení do problematiky stručně charakterizována skupina cizinců v ČR. Na závěr jsou analyzována data týkající se cizinců ve vědě a výzkumu v Brně, která jsou standardně zveřejňována na úrovni krajů. Na vyžádání autorky bakalářské práce byly Českým statistickým úřadem zpracovány údaje na úrovni okresu, jež dříve nebyly publikovány.

Hypotéza práce (viz kapitola 1) je ověřována pomocí **dotazníkového šetření**, což je jedna z běžně užívaných forem kvantitativního výzkumu. Jeho výsledky vyjadřují především subjektivní názory cílové skupiny na objektivní aspekty kvality života v Brně. Respondenti naznačili i svůj základní postoj k městu Brnu z pohledu místa k životu a závěrečná část šetření zkoumá jejich situaci v pracovním a rodinném životě z důvodu výhledu pohybu jedinců ze zkoumané cílové skupiny.

Na začátku výzkumu byla myšlenka analýzy spokojenosti s kvalitou života všech zahraničních pracovníků na „vysokých“ postech ve strategických odvětvích v Brně, kteří sem přinášejí svou prací vysokou přidanou hodnotu. Po konzultaci s oddělením Strategie města Brna (Mgr. Tereza Chrástová, Mgr. Eva Gregorová, Ing. Iveta Štarhová, Bc. Jakub Rybář, DiS., Mgr. Jan Zvara, Ph.D.) a sociologem Mgr. Janem Kopkášem z Brno Expat Centra bylo zjištěno, že podobné šetření v Brně ještě nemá obdoby a proto by bylo vhodné nejdříve vytvořit zkušební (pilotní) průzkum na menším vzorku respondentů, který by v budoucnu umožnil komplexní výzkum mezi brněnskými kvalifikovanými cizinci.

Dotazníkový formulář byl vytvořen na základě dotazníkového šetření magistrátu města Brna s názvem „Charakter města Brna v postojích jeho obyvatel – rok 2013“ (první vlna šetření proběhla v roce 2009; originální dotazník je dostupný na webových stránkách Statutárního města Brna, 2013). Ten se skládal ze tří částí a jedna z nich odpovídala šetření spokojenosti obyvatel s vybranými aspekty kvality života zmíněnému v kapitole 3.3. Zbylé dvě části se zabývaly image města z vnitřního pohledu a spokojeností obyvatel s prací úředníků magistrátu města Brna.

Část týkající se spokojenosti Brňanů s kvalitou života byla upravena pro potřeby analýzy názorů cílové skupiny. Konkrétně byly vynechány otázky z původního dotazníku týkající se informovanosti občanů o dění ve městě a participace na něm, postoje k volbám, postoje k nakupování a cyklistům v centru Brna a některé identifikační otázky. Přidány byly otázky týkající se příchodu kvalifikovaných cizinců za zaměstnáním do Brna včetně země a instituce, ze které přišli, spokojenosti s jazykovou vybaveností úředníků, spokojenosti s prací institucí podporujících kvalifikované cizince v Brně, postoje k případnému rodinnému životu v Brně a případných plánů odejít z Brna. Celý dotazník byl po obsahové stránce konzultován s Mgr. Janem Kopkášem z BEC a s PhDr. Sylvii Pospíšilovou z centrální řídicí struktury vědeckého projektu CEITEC zajišťující příchozím vědcům z ciziny uvítací i průběžný servis. Formulář byl přeložen do pracovního komunikačního jazyka vědců, kterým je angličtina, zajištěna byla i jazyková korekce a kontrola srozumitelnosti pro cizince. Pro samotné šetření spokojenosti cizinců ve vědě a výzkumu s kvalitou života v městě Brně byli jako pilotní vzorek respondentů vybráni stálí zahraniční zaměstnanci projektu CEITEC (kromě zaměstnanců slovenské národnosti).

CEITEC, neboli Středoevropský technologický institut (ceitec.cz, 2013), se prezentuje jako „*centrum vědecké excelence v oblasti věd o živé přírodě a pokročilých materiálů a technologií, jehož hlavním posláním je vybudování významného evropského centra vědy a vzdělanosti se špičkovým zázemím a podmínkami pro nejlepší vědecké pracovníky v Brně*“. Je jedním ze čtyř Center excelence v Brně, která spadají podle Regionální inovační strategie JMK (Jihomoravské inovační centrum, 2014) pod kategorii výzkumných organizací s přímou relevancí pro inovační systém a jsou financována z OP Výzkum a vývoj pro inovace. Zbývá tři Centra excelence jsou CzechGlobe, FNUSA-ICRC a brněnská část IT4Innovations. CEITEC funguje od roku 2011 a vznikl ze společného projektu 6 nejvýznamnějších brněnských univerzit a výzkumných institucí za podpory Jihomoravského kraje a města Brna. (ceitec.cz, 2013)

Dotazníkové šetření k bakalářské práci proběhlo v březnu roku 2015, kdy byl celkem 105 stálým zaměstnancům CEITECu (jiné, než české a slovenské národnosti) rozeslán interaktivní webový formulář vytvořený pomocí šablony Google (celý dotazníkový arch viz příloha č. 2). Kontakty na respondenty byly poskytnuty ze strany Centrální řídicí struktury projektu. I přes to, že byl zvolen pro vědce jistě pohodlnější způsob vyplňování (elektronický formulář) a zhruba dva týdny po odeslání původního emailu s žádostí o vyplnění byl ze strany CEITECu poslán ještě upomínkový mail, byla návratnost 47.6 % (přesně 50 respondentů). Pravděpodobnými důvody pro nevyplnění dotazníku respondenty mohla být následující fakta: email byl automaticky přesunut do složky s nevyžádanou poštou, nenavštěvovaná emailová adresa (mnoho zaměstnanců CEITECu využívá více adres a nekontrolují jejich propojení či funkčnost), neochota k vyplnění formuláře kvůli i tak vysoké zátěži vědců administrativou, nezájem

o problematiku, nedostatek času, či vyčerpávající délka dotazníku. Tato návratnost však byla po konzultaci se sociologem z BEC vyhodnocena jako dostatečná pro účely tohoto výzkumu. Navíc se aktivní respondenti zajímali o tento výzkum či přímo nabízeli kontakty na jiné možné respondenty v rámci jejich komunity, je tedy možné očekávat zájem dalších cizinců kvalifikovaných ve vědě a výzkumu v Brně o spolupráci na tomto výzkumu.

Na **závěr praktické části** této bakalářské práce je zhodnocena celková spokojenost cílové skupiny s kvalitou života v Brně a jsou navržena konkrétní doporučení pro zlepšení jednotlivých oblastí kvality života, která by mohla spokojenost této strategicky významné skupiny ve městě zvýšit a tím ji zde udržet. Předpokladem však je, že pro reprezentativnější výsledky bude šetření dále rozvinuto a aktuální výzkum popsáný v této bakalářské práci bude brán především jako prvotní nástin situace a ověření správnosti postupů vytvořených k analýze spokojenosti cizinců ve vědě a výzkumu v Brně. Z tohoto důvodu jsou na závěr navržena i doporučení pro další průzkum v této oblasti.

3 Vymezení základních pojmů a stručná literární rešerše

V této kapitole jsou vymezeny základní pojmy, teorie a koncepty týkající se kvality života, významu lidského kapitálu, fenoménu „brain drain“, kvalifikované pracovní síly a její migrace. Rozebíraná problematika naráží okrajově i na témata konkurenceschopnosti a znalostní ekonomiky.

3.1 Kvalita života

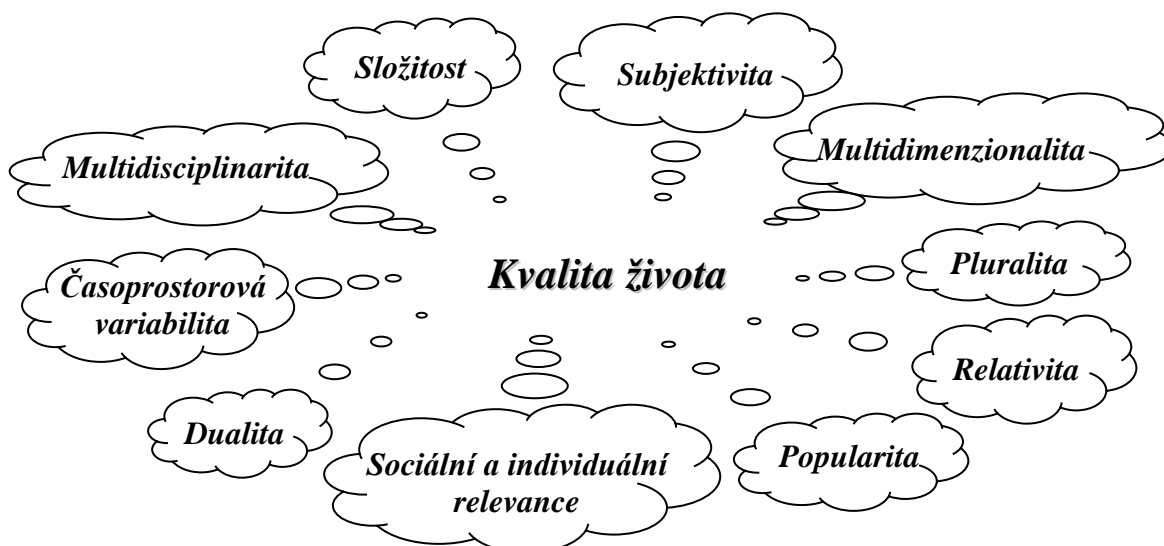
V běžné mluvě znamená pojem *kvalita* hodnotu, jakost, stav věci a *život* vyjadřuje způsob žití nebo obecně lidskou existenci. Spojíme-li tyto dva pojmy dohromady, získáme hodnotu, za kterou už od pradávna každý člověk celý život bojuje a je neoddělitelnou součástí veškerého jeho bytí. V posledních desetiletích je však kvalita života věnována nadstandardní pozornost a tato problematika je nově vyzdvižována v nejrůznějších oblastech.

Z pohledu Pacioneho (2003) je znepokojení nad kvalitou moderního života pro současnou společnost charakteristické. Hlavní důvod pro tento rostoucí zájem o problémy spojené s kvalitou života je podle něj *paradox blahobytu* v moderních společnostech, ve kterých se zájem o kvalitu života zvýšil úměrně s technologickým pokrokem a zvýšením příjmů. Lidé v rozvinutých zemích zjistili, že kvalita života není nezbytně jednoduchou funkcí materiálního blahobytu. Roste povědomí o důležitosti dalších faktorů, včetně sociálního, politického a environmentálního zdraví národa.

3.1.1 Teoretické vymezení konceptu kvality života

Jakkoli je pro člověka kvalita jeho života významná, neexistuje dosud žádná ucelená a všeobecně respektovaná definice tohoto pojmu. Dokonce i terminologie, jak uvádí Heřmanová (2012), je zde velice roztržštěná. Vedle pojmu *quality of life* (kvalita života) totiž existuje celá řada souvisejících pojmů, které jsou velmi často užívány jako synonyma, i když ani jejich přesný význam není dosud zcela dostatečně definován. Jako příklad lze uvést pojmy *social well – being* (sociální pohoda), *well – being* (pocit pohody), *subjective well being* (individuální stav pohody), *social welfare* (sociální blahobyt), *human development* (lidský rozvoj), *standard of living* (životní úroveň), popř. *happiness* (štěstí), *health* (zdraví), *wealth* (bohatství), *satisfaction* (spokojenost) aj. Massam (2002) však považuje pojem „kvalita života“ jako více komplexní, na rozdíl od pojmu „well-being“ a tedy i ostatních uvedených (podle Heřmanové souřadných) pojmů.

I všichni ostatní autoři zabývající se konceptem kvality života se shodují, že jde o pojem obecně těžko uchopitelný. Na příklad Andráško (2013) se snaží aspekty tohoto konceptu vymezit pomocí několika výstižných charakteristik, které jsou pro kvalitu života typické (viz obrázek č. 1).

Obrázek 1: Základní charakteristiky konceptu kvality života (zdroj: upraveno dle Andráška, 2013, s. 9)

Pro lepší pochopení konceptu kvality života je vhodné vybrané charakteristiky rozebrat podrobněji v následujících odstavcích.

Pro hodnocení kvality života v různých oblastech jsou vždy použity vybrané postupy, metody a data a získány určité výsledky. Tyto výsledky měření by tedy měly být uvažovány **relativně** (konkrétní důvody blíže viz např. Andráško (2013)). Proto je vhodnější zkoumat kvalitu života na úžeji zacílených a lépe uchopitelných vzorcích, jako je například konkrétní místo (stát, město, obec) či vymezená cílová skupina s charakteristickými rysy. Je jednodušší se zaměřit na konkrétní aspekty a problémy kvality života s touto skupinou nebo s tímto místem spojené, výsledky budou v praxi lépe využitelné a řešení lépe aplikovatelná. Na druhou stranu nelze počítat se zobecněním těchto výsledků či přímým převzetím postupů z daného zkoumání kvality života na jiné oblasti.

Celá řada autorů zabývajících se kvalitou života (např. Pacione, 2003; Vymětal, 2003 in Komináčková, 2011; Vaďurová a Mühlpachr, 2005; Heřmanová, 2012; Andráško, 2013;...) uvádí, že je koncept kvality života obvykle dělen do dvou dílčích kategorií (princip **duality**), které mohou být nazývány základními dimenzemi kvality života, přičemž při jejich vymezení záleží na úhlu pohledu. Nejčastěji je však podle většiny autorů vnímána subjektivní a objektivní dimenze kvality života.

Dle Vymětala (2003 in Komináčká, 2011) *objektivní kvalita života* sleduje materiální zabezpečení, sociální podmínky života, sociální status a fyzické zdraví. Lze ji tedy vymezit jako souhrn ekonomických, sociálních zdravotních a environmentálních podmínek, které ovlivňují život člověka. Andráško (2013), Hancock (2000) i Rapley (2003 in Komináčká, 2011) k tomuto vymezení objektivní dimenze kvality života dodávají, že dříve byla kvalita života spojována pouze s ekonomickým blahobytem (materiální stránkou). Sociální a environmentální aspekty (nemateriální) začaly být uvažovány až později. O to větší důraz je však na ně teď kladen.

Subjektivní kvalita života se dle Vymětala (2003 in Komináčká, 2011) týká jedincova vnímání svého postavení ve společnosti v kontextu její kultury a hodnotového systému. Výsledná spokojenost je závislá na osobních cílech, očekáváních a zájmech jedince.

Hancock (2000) vymezuje subjektivní a objektivní vnímání kvality života z pohledu jednotlivce a společnosti, jak je zřejmé z tabulky č. 1.

Tabulka 1: Komponenty kvality života podle Hancocka (zdroj: Hancock, 2000, s. 3)

	Jednotlivec	Společenství
Subjektivní/Kvalitativní (pocity)	Jaký mají lidé pocit o sobě a svých poměrech	Jaký mají lidé pocit ze společnosti a jejich možnosti podílet se a ovlivňovat rozhodnutí, která se dotýkají jejich kvality života
Objektivní/Kvantitativní (podmínky)	Funkční stav, gramotnost/úroveň vzdělání	Environmentální, ekonomické a sociální podmínky, zdravotní stav populace, řízení/vládní výkon

Podobný náhled nabízí i Andráško (2013), který vymezuje pohled na kvalitu života jednotlivce a společnosti jako *individuální a sociální dimenzi* – rozdíl mezi nimi je v počátku zájmu člověka o danou dimenzi kvality života. V případě individuálního zájmu je jím moment narození každého z nás, kdežto v případě sociálního zájmu myslíme okamžik, kdy se člověk zapojuje do lidské společnosti.

Při vymezení subjektivní a objektivní dimenze kvality života je podstatné zmínit, že i zde existuje roztříštěnost terminologie. Massam (2002) ve své práci analyzuje předchozí výzkumy kvality života již od 70. let, a uvádí, že jejich autoři (McCall, Myers, Davidson and Cotter,...) se rovněž shodli na tom, že smysluplná definice kvality života musí obsahovat (již zmíněné) dvě dimenze konceptu. Jmenovitě ale uvádějí dimenzi *psychologickou* (ekvivalent subjektivní dimenze) a dimenzi *environmentální* (ekvivalent objektivní dimenze kvality života). Dessart a Deller (2000 in Massam, 2002) pro změnu využívají pro subjektivní dimenzi synonymum „*endogenní*“ a pro objektivní dimenzi

ekvivalent „*exogenní*“ dimenze. Novější studie a teoretické práce (zmíněné na začátku) však pracují s pojmy subjektivní a objektivní dimenze kvality života, proto bude tato aktuální terminologie využita i v této bakalářské práci.

Významný je názor Veenhovena (2000), který upozorňuje na rozdíly v chápání obou dimenzí a vymezuje hodnocení objektivní stránky kvality života jako stav, kdy jsou splňovány obecně akceptované normy tzv. „dobrého života“, hodnoceny nestranným subjektem, zatímco subjektivní dimenze se týká vlastního posouzení implicitních kritérií. Jako příklad objektivního rozměru uvádí Veenhoven výsledek lékařského vyšetření, subjektivního pak vlastní posouzení zdravotního stavu. Také upozorňuje, že objektivní a subjektivní kritéria se často neshodují.

Heřmanová (2012) ve své práci objasňuje další podstatné hledisko zkoumání dimenzí kvality života, a to konkrétně hledisko *subjektivního vnímání při hodnocení objektivních aspektů kvality života*. Dle autorky je zřejmé, že výpovědi o realitě nemusí vždy odpovídat realitě samotné, jelikož existuje řada faktorů, především sociodemografických, které ovlivňují proces vnímání a zejména výslednou podobu představy u jednotlivých aktérů. Mezi ně patří například životní zkušenosti, úroveň vzdělanosti, typ profese, ale také genderová specifika, přímá zkušenost s daným životním prostředím, zprostředkované či osobní informace o životní úrovni v různých oblastech a regionech, apod.

Vyjma duality je možno na kvalitu života pohlížet jako na koncept **multidimenzionální** z pohledu úhlu zkoumání. Různé významové dimenze kvality života uvádí např. Heřmanová (2012), pro ilustraci lze zmínit pojetí kvality života materiální, psychologické, morální, apod.

Časoprostorová variabilita kvality života je vymezena na základě předpokladu, že různá místa a území se vyznačují různými úrovněmi kvality života svých obyvatel a změna kvality života v čase je vývojová tendence vyznačující se poklesem nebo zvýšením kvality života (blíže Andráško, 2013).

Co se **popularity** konceptu kvality života týče, Andráško (2013) zmiňuje tři stěžejní přístupy. Nejzajímavější je pravděpodobně pohled na popularitu spojený s *populismem*. Myšlenky zlepšení a rozvoje kvality života, investice do kvality života a mnohé další formulace se staly částí slovníku společně užívaného společensky angažovanými lidmi, především politiky, v několika posledních dekádách. Je to jeden ze způsobů, jak si zajistit politický kapitál a popularitu.

Ukázkovým příkladem populismu využívajícího kvalitu života může být Volební program brněnské Strany zelených pro léta 2006-2010 (2006), který nese titulky „Kvalita života v Brně“ a slibuje svým občanům usilovnou práci na zlepšení všech vybraných aspektů kvality života v Brně, např. v oblasti životního prostředí, bydlení, pracovních příležitostí a prestiže města.

A konečně **multidisciplinarita** je charakteristika konceptu kvality života, která vyplývá ze všech výše uvedených charakteristik. Sociologie, psychologie, medicína, ekonomie a v neposlední řadě geografie reprezentují vědy, ve kterých se můžeme nejčastěji setkat se studiiemi zacílenými na kvalitu života (Andráško, 2013). Heřmanová (2012) uvádí dále kulturní antropologii, politologii, etiku, teologii, environmentalistiku a další. Při výzkumu tématu kvality života podle ní dosud schází interdisciplinární přístup - výše uvedené disciplíny se jím zabývají zpravidla víceméně izolovaně. Vybrané příklady výzkumů z různých vědeckých oblastí budou zmíněny níže v kapitole 2.1.4.

3.1.2 Definice kvality života

Andráško (2013) svým souborem základních charakteristik konceptu kvality života evidentně naráží na nemožnost vytvořit jakoukoli jednoznačnou definici, která by byla použitelná pro všechny vědní obory, jichž se kvalita života dotýká a ve všech situacích a rozměrech, v nichž na kvalitu života narážíme. Stejného názoru jsou např. i Bowling a Brazier (1995 in Hancock, 2000) kteří potvrzují fakt, že i přes značné snahy odborníků z nejrůznějších teoretických i praktických oborů neexistuje žádná shoda o tom, co je kvalita života.

Fayers a Machin (2007 in Murgaš, 2012) uvádí jako hlavní důvod těžkostí při formulování takové definice jednoduše fakt, že si různí lidé pod kvalitou života představují různý obsah. Dle Pacioneho (2003) je dokonce nesmyslné pokoušet se o jednu obecně platnou a jednotnou definici problematiky kvality života. Pro pochopení tohoto konceptu se tedy zdá Andráškovo vymezení pomocí základních charakteristik nejvíce ilustrativní.

Murgaš (2012) navrhuje jeden ze způsobů, jak tuto roztržitost při definování kvality života překonat. Určitým řešením může být podle autora upřednostnění definic vypracovaných na národní nebo mezinárodní úrovni před definicemi jednotlivých vědců nebo výzkumných týmů. Pro účely této bakalářské práce zde tedy bude zmíněno několik nadnárodních nebo jinak významných definic kvality života. Pro další přehled lze nahlédnout do Heřmanové (2012), která se jimi zabývá v samostatné kapitole.

Světová zdravotnická organizace (in Kominácká, 2011, s. 10) definuje kvalitu života jako *„to, jak člověk vnímá své postavení v životě v kontextu kultury, ve které žije, a ve vztahu ke svým cílům, očekáváním, životnímu stylu a zájmům“*.

Tzv. Studijní skupina Evropské Komise (in Rifkin, 2005, s. 97) definuje kvalitu života jako *„nehmotné aspekty života, tj. zdraví, společenské vztahy resp. kvalitu přírodního prostředí“*. Dále by měla zahrnovat i *„stávající životní podmínky“* a *„osobní blahobyt“*.

Jednou z nejznámějších „kolektivních“ definic je následující definice odborníků z Centra pro podporu zdraví University Toronto (in Hancock, 2000, s. 2), kteří kvalitu života chápou relativně a holisticky jakožto „*stupeň, v němž daná osoba využívá významné příležitosti ve svém životě*“.

A na závěr definice kvality života podle nositele Nobelovy ceny za ekonomii Ámartya Sena (in Kominácká, 2011, s. 10). Ten vymezuje kvalitu života jako „*dostupnost možností, ze kterých si člověk může vybírat při naplňování svého života*“.

3.1.3 Měření kvality života

Kominácká (2011) uvádí, že první snahy o měření kvality života se týkaly převážně pacientů a objevovaly se v medicíně (psychiatrie, onkologie, geriatric). Později je možné se s pojmem kvality života a s pokusy o její měření setkat ve vědách sociálních. V posledních deseti letech můžeme sledovat i pokusy o měření kvality života z pohledu marketingu a managementu. Množství nástrojů pro měření kvality života roste, protože se více specifikují na jednotlivé oblasti měření.

To potvrzují i autoři Velkého sociologického slovníku (1996), podle kterých je kvalita života posuzována především podle indikátorů životního prostředí, ukazatelů zdraví a nemoci, úrovně bydlení a rekreace, mezilidských vztahů, volného času, sociálních a i technologických charakteristik práce, možností podílet se na řízení společnosti, podle osobní i kolektivní bezpečnosti, sociálních jistot i občanských svobod. Stále větší význam mají podle autorů indikátory odvozené z řešení globálních problémů, zejména vyjadřujících ekologické stránky života, která je jednou ze tří hlavních složek udržitelného rozvoje lidstva a je stálým předmětem zkoumání, zlepšování a inovací.

Existuje tak nespočet způsobů, jak měřit kvalitu života. Můžeme se však setkat i s názorem, že kvalitu života měřit nelze. Např. Bianchi (2006 in Murgaš, 2012) se domnívá, že kvalitu života nelze měřit, protože je nemožné redukovat kvalitu na kvantitu. Pokud se ale rozhodneme kvalitu života měřit, je nanejvýš vhodné zmínit na úvod Pacioneho (2003), který se zabýval strukturálními modely dotýkající se kvality života. Některé z nich byly navrženy, aby vysvětlily, jak jednotlivci zjednodušují rozmanitou oblast uspokojení na obecný pocit pohody nebo nepohody. Ilustrativním příkladem je klasická Maslowova pyramida základních potřeb (viz obr. 2). Hlavním rysem Maslowovy pyramidy je, že potřeby vyšší se uplatňují až tehdy, když nižší potřeby jsou alespoň zčásti uspokojeny (Nakonečný, 2013).

Podle Heřmanové (2012) se pyramida potřeb váže jak k proměnám diskutovaného pojmu kvality života, tak obecně i k přechodu vyspělých společností od období materialismu k postmaterialismu. První dvě („spodní“) úrovně lze považovat za potřeby existenčního charakteru, zbylé tři („horní“) úrovně pak tvoří potřeby kvalitativně vyšší, duchovnější.

Vaňurová a Mühlpachr (2005, s. 32) upřesňují, že „většina potřeb je v moderní společnosti zprostředkována v takové míře, že původní biologický základ ztrácí na významu. Do popředí tak vystupují nové potřeby, jako potřeba řízení a rozhodování a na druhé straně i potřeba integrace“. Právě integrace je jednou z klíčových potřeb cizinců dlouhodobě žijících na území cizího státu, jako jsou například respondenti účastníci se průzkumu v této bakalářské práci.

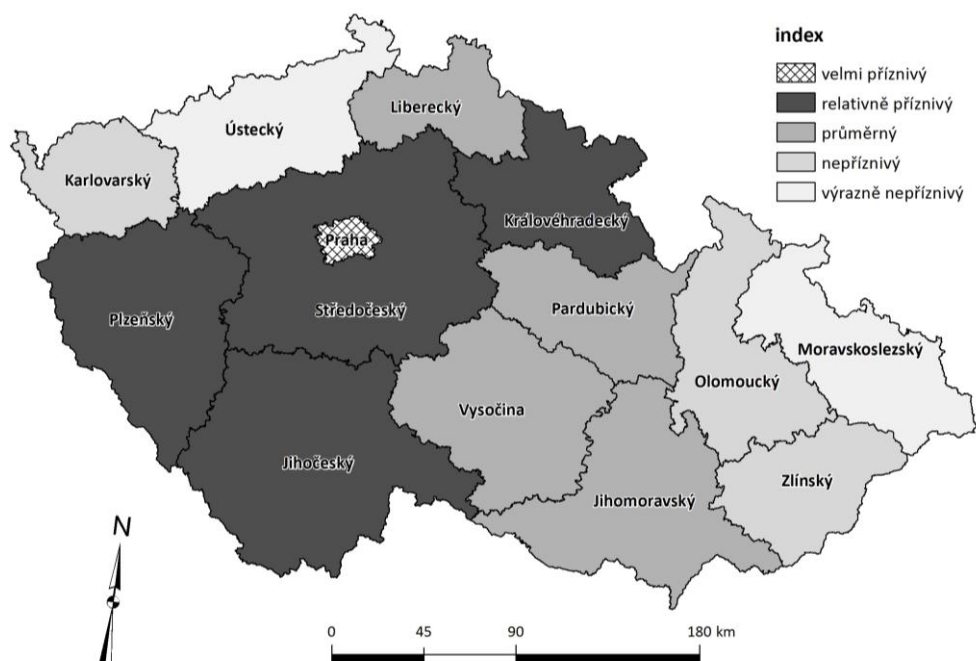
Obrázek 2: Maslowova pyramida základních potřeb
(zdroj: upraveno dle Nakonečného, 2013, s. 190)

V současné době bychom si však s „pouhou“ pyramidou, jak ji podává psycholog Abraham Maslow, nevystačili. Sledováním a hodnocením indikátorů kvality života a lidského rozvoje se už delší čas zabývá více světových institucí, například Rozvojový program OSN (UNDP – Human Development Report), World Resource Institute, World Health Organization, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a další. Podle Mederlyho at al. (2004) mají rozsáhlé soubory ukazatelů, které vznikají činností těchto světových institucí, mnohé klady i zápory. V členění na jednotlivé rozvojové oblasti sice přinášejí množství informací, jsou ale málo integrované a pro většinu uživatelů neposkytují jednoduchý a souhrnný pohled na rozvojovou problematiku. Právě proto vstupují v současné době do popředí spíše indexy jako složené ukazatele. Nejznámější index vyjadřující kvalitu lidského života (human well-being) je *index lidského rozvoje* zahrnující lidské zdraví, úroveň vzdělanosti a hmotná životní úroveň.

Index lidského rozvoje je od roku 1990 každoročně uveřejňován ve statistické publikaci „Zpráva o lidském rozvoji“ (Human development report), kterou vydává UNDP (United Nations Development Programme – rozvojový projekt OSN). Česká republika dle tohoto indexu v roce 2000 zaujímal 33. místo ze 173 hodnocených zemí světa. V roce 2010 si ČR polepšila o celých deset míst a ocitla se na místě 28. (Human deve-

lopment reports, 2013) Aktuálně se Česká republika drží stále na 28. místě s HDI 0.861 (Human development reports, 2014).

Česká republika si podle tohoto významného indexu v celosvětovém měřítku stojí velmi dobře. Jeden souhrnný ukazatel na nadnárodní (a ani na národní) úrovni však nemůže dostatečně popsat rozdíly mezi jednotlivými oblastmi kvality života a ani popsat regionální diferenciaci v dané zemi. Proto jsou pro potřeby hodnocení úrovně kvality života v konkrétních regionech vytvářeny specifické výzkumy - např. index kvality života na úrovni krajů ČR (viz obrázek č. 3).

Obrázek 3: Regionální index kvality života (Human Development Index) v krajích ČR (zdroj: upraveno dle Mederlyho et al., 2004, s. 17)

Menšími jednotkami než státy a kraje, ve kterých je velmi často měřena kvalita života, jsou města. Při hodnocení kvality života ve městech jejich obyvateli se často objevuje termín „spokojenost“. Například Andráško (2008) upozorňuje ve spojení se subjektivním vnímáním kvality života na význam výzkumu spokojenosti. Tento termín je totiž snadno identifikovatelný a uchopitelný. Spolu s Pacionem (2003) kombinují specifikaci životních zájmů a determinace reakcí na ně ze strany respondentů do tzv. Campbellova modelu. Tento model vyjadřuje míru spokojenosti se životem obecně jako sumu vyjádřené spokojenosti s jeho jednotlivými aspekty. Pacione (2003) i Veenhoven (2000) však upozorňují na fakt, že k realistickému a věrohodnému zhodnocení obrazu kvality života je nutné porovnat subjektivní i objektivní dimenzi, abychom eliminovali výskyt zkreslení a tím znehodnocení šetření.

3.1.4 Další výzkumy zabývající se kvalitou života

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2.1.1, kvalita života je koncept multidisciplinární a multidimenzionální. Z tohoto důvodu existuje řada výzkumů v mnoha vědeckých oborech, které pohlíží na kvalitu života z různých úhlů. Velmi komplexní přehled dosavadních měření a výzkumu lze najít například v kapitole Informační a datové zdroje v publikaci Heřmanové (2012, s. 19-31), nebo v kapitole Současné pojetí kvality života Kominácké (2011, s. 13-26). Také Massam (2002, 147-150) podává přehled o konkrétních výzkumech a měřeních v oblasti kvality života. Je vhodné zde vyzdvihnout pár konkrétních výzkumů poskytujících základní přehled o možnosti propojení konceptu kvality života s různými vědeckými disciplínami.

Zajímavé a aktuální je zkoumání úrovně kvality života ve spojení s vývojem sociálně prostorových nerovností. Tomuto tématu se (především v podmínkách ČR) velmi podrobně věnují Temelová, Ouředníček et al. (Temelová et al. 2007, Temelová et al. 2012, Ouředníček a Temelová 2012).

Významným geografem zabývajícím se kvalitou života je Michael Pacione. Ten zkoumá klíčové rozměry výzkumu kvality života v geografii a snaží se řešit sociálně relevantní téma, ale spíše s využitím metod sledování charakteristických pro humanistickou geografii (např. Pacione 2003).

Jaké je spojení kvality života a udržitelného rozvoje (alias člověka a krajiny) se snaží ve svém výzkumu objasnit Kominácká (2011). Vytváří vlastní metodologii a snaží se o aplikaci prostorové modelace kvality života různých skupin společnosti ve venkovské krajině jižní Moravy.

Vaňurová a Mühlpachr (2005) se věnují kvalitě života u specifických skupin populace, jako jsou osoby s postižením, adolescenti, senioři, terminálně nemocní a umírající, osoby trpící epilepsií, osoby s HIV/AIDS, atd. Jejich orientace je tedy pro změnu sociálně – zdravotnická.

Vzhledem k tématu této bakalářské práce jsou dále zmíněny výzkumy kvality života ve městech – nejprve objektivní, následně subjektivní.

Durnová (2006 in Kominácká, 2011, s. 20) je přesvědčena, že „*v prostředí evropských měst se v současnosti jako základní měřítko vhodná k posuzování kvality života jeví dostatek odpovídajících a dostupných pracovních příležitostí, dostupnost kvalitního bydlení v odpovídajícím prostředí a dostupnost každodenní relaxace.*“ Z proběhlých výzkumů v rámci Evropské unie lze zmínit například iniciativu evropské nadace Eurofound, která provedla v letech 2003, 2007 a 2012 vlastní průzkum kvality života v Evropě (Eurofound, 2015).

Klusáček a Vaishar (2008) zmiňují žebříček 215 měst světa podle dosažené kvality života, který je sestavován společností *Mercer Human Resource Consulting* (Worldwide quality of living survey 2006). Také společnost Master Card vyhláší každoročně

studii MasterCard centra českého rozvoje. V roce 2010 v rámci této studie vyhlásila žebříček „Kvalita života“, kde bylo pro hodnocení kvality života využito celkem jedenácti ukazatelů, jež byly rozděleny do tří oblastí: ekonomické, sociální a oblasti životního prostředí (MasterCard česká centra rozvoje, 2010). Podle Kominácké (2011) mají studie tohoto typu bezesporu svou vypovídající hodnotu, zaměřují se však výhradně na největší města a posuzují je jako celky bez diferenciací jednotlivých částí. I v rámci jednotlivých měst jsou lokality s lepšími a horšími předpoklady pro kvalitu života.

Ve vlastním výzkumu jdou Klusáček a Vaishar (2008) na další úroveň zkoumání kvality života a zabývají se specifickými aspekty kvality života typickými pro vnitřní zóny velkoměst. Tyto aspekty odlišují „vnitřní města“ od ostatních rezidenčních forem (např. oblasti panelové výstavby, oblasti rodinných domů v suburbanizovaných zónách, venkovské oblasti apod). Kvalita života v subcentrálních a centrálních zónách může být v některých případech negativně ovlivněna nepříznivými environmentálními parametry (např. hluk, znečištění, z dopravy, kriminalita,...). Jedním z měst, která mají s uvedenými parametry stále problém je podle autorů i Brno.

Je patrné, že zkoumání kvality života na národní, regionální i místní úrovni je poměrně běžné a pro úroveň států a měst je typické vytvářet již výše zmíněné žebříčky úrovně (nejen) kvality života. Tématem soutěživosti měst v těchto žebříčcích se zabývá ve svém článku „Quality of Life and City Competitiveness“ Robert J. Rogerson (1998).

Ve světě se lze setkat i s hodnocením měst jako nejlepších pro vědu. Bernardo (2015) vytvořil pro sociální síť Wallet Hub žebříček „2015's Best and Worst Metro Areas for STEM Professionals“ kde hodnotí vhodnost měst ve Spojených státech pro profesionály v oblasti vědy, technologie, inženýrství a matematiky.

Časopis Nature věnoval celé jedno číslo tématu „Science and the City“. Jeden ze článků v tomto čísle nese název „Building the Best cities for science“ a jeho autor Van Noorden (2010) se snaží zjistit, které městské regiony produkují nejlepší výzkum a zda jejich úspěch může být replikován. Ani v tomto výzkumu, který je pojímán celosvětově, žádné město z České republiky nefiguruje.

Co se týče subjektivní kvality života v prostoru, velmi často s setkáváme s výzkumy vnímání kvality života venkovským a městským obyvatelstvem (např. „Subjective perception of the quality of life among rural inhabitants“ od Theofild-Andrei Lazar, 2013).

Spíše z pohledu spokojenosti zákazníka s produktem a jeho umístěním měřili Kruger a Petzer (2008) spokojenost turistů s problémy kvality života na festivalu umění.

Existuje mnoho článků a výzkumů na téma udržitelnosti kvalifikovaných pracovníků v daném podniku. Jedná se zde spíše o problém kvality pracovního života (tzv. QWL – quality of work life, viz např. Babu a Ramesh, 2013). Člověk však nežije pouze pracovním životem. Je nutné mu zajistit i kvalitní „mimopracovní“ prostředí.

V posledních třech uvedených výzkumech už lze hledat souvislost se subjektivním vnímáním kvality života z pohledu konkrétních cílových skupin v daném místě (tzn. determinace geografická i demografická). S výzkumem spokojenosti s kvalitou života v daném místě z pohledu cílové skupiny osob, která je významná pro dané místo z pohledu konkurenceschopnosti, se však běžně setkat nelze.

3.2 Lidský kapitál

Každý si již v dnešní době uvědomuje, že úspěch státu, regionu, města či podniku nestojí pouze na množství finančních a hmotných prostředků, ale především na schopnostech a vůli lidí, kteří jsou ochotni investovat svou práci k tvorbě nějakého kvalitního výstupu. Takto uvědomělá však společnost nebyla vždy. Podle Mazoucha a Fischera (2011) se pojem lidského kapitálu stal předmětem zájmu až v době Adama Smithe (2. polovina 18. století), později např. K. Marxe nebo A. C. Pigoua (1. polovina 20. století). Ti začali do svých ekonomických teorií promítat fakt, že mezi výrobní faktory patří také znalosti a zručnosti vlastněné určitou osobou.

Terpve postupem času začal být lidský kapitál rozdělován na dvě části. První z nich – *základní lidský kapitál* – zahrnuje produktivní schopnosti a vlastnosti (fyzickou sílu, řemeslné dovednosti, analytické myšlení apod.). Druhý, tzv. *širší lidský kapitál*, nám umožňuje uplatňovat uvedené složky kapitálu základního. (Mazouch a Fischer, 2011)

Strategie rozvoje lidských zdrojů pro ČR (MPSV, 2003, s. 3) pojímá lidský kapitál jako „*zásobu znalostí a dovedností ztělesněných v pracovní síle, jež jsou výsledkem vzdělání a praxe a pracovní sílu zhodnocují*“. Širší definici lidského kapitálu nabízí OECD (2001), která definuje lidský kapitál jako „*znalosti, dovednosti, schopnosti a vlastnosti jedince, které usnadňují vytváření osobního, sociálního a ekonomického blaha*“. Severová a Škrédl (2010) ještě přidávají k obecným definicím pojem „*přidaná hodnota*“, kterou člověk může vytvářet prostřednictvím vrozených či získaných znalostí. A právě schopnost člověka vytvářet přidanou hodnotu je podle nich novodobé pojetí lidského kapitálu.

Autoři Čechová (2010) i Babu a Ramesh (2013) vyzdvihují problém vhodného zacházení s lidskými zdroji. To je poměrně odlišné od zacházení s fyzickými materiály a finančními zdroji, protože tento zdroj není vždy standardizovaný, zaměnitelný a pasivní. Výkon lidských zdrojů je tedy z velké části ovlivněn motivací a pracovním uspokojením (viz Maslowova pyramida potřeb, kapitola 3.1.3). Čechová (2010) dodává, že tento druh kapitálu je spjatý s člověkem a nelze jej tedy převádět mezi ostatními. Je to nehmotné aktivum, nelze jej spotřebovat a mezi jeho základní ekonomické vlastnosti patří především velmi nízká likvidita.

3.2.1 Význam lidských zdrojů pro regionální rozvoj

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, lidské zdroje tvoří potenciál pro rozvoj regionů. Aktuální Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020 (MMR, 2013, s. 11) vyzdvihuje významnou úlohu využívání lidských zdrojů v regionu, kdy podle ní *„o ekonomickém úspěchu regionu rozhoduje to, jakým způsobem dokáže region využívat velké spektrum zdrojů, které má k dispozici. Klíčovou roli v tomto směru hrají lidské zdroje, kdy jejich flexibilita, znalosti a inovativnost rozhoduje o tom, jak daný region dokáže reagovat na vnější i vnitřní ekonomické impulsy.“*

Pro zajištění vlastní konkurenceschopnosti musí region podle SRR ČR (MMR, 2013) maximálně využít své vnitřní zdroje tak, aby dokázal prosperovat v regionální, národní a popřípadě i globální konkurenci a také tak, aby byl schopen se flexibilně přizpůsobovat změnám na těchto trzích. Držitel Nobelovy ceny, Gary S. Becker (1993, in Urbančíková, 2006), toto tvrzení podporuje a říká, že bez investic do pracovní síly není možné dosáhnout trvalejšího růstu. Důležitost investic do lidského kapitálu podle něj vzrůstá v období ekonomické recese.

Dlouhodobá vize regionálního rozvoje podle SRR ČR (MMR, 2013) je následující: *„Česká republika chce být v dlouhodobém horizontu zemí konkurenceschopnou, využívající kvalitní lidské zdroje a vzdělávací, výzkumnou a inovační infrastrukturu pro rozvoj znalostní ekonomiky.“*

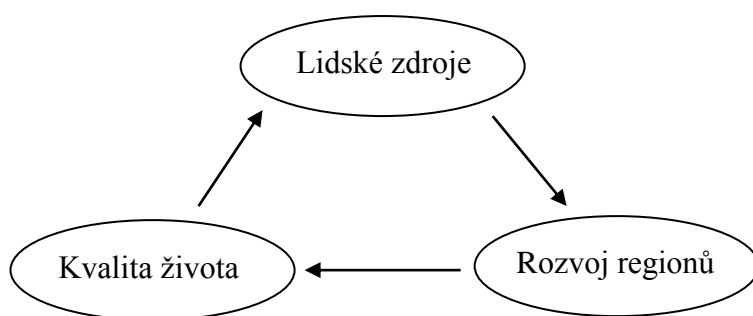
Po uvedení definic ze strategií regionálního rozvoje je zřejmé, jak významná je role lidských zdrojů v regionálním rozvoji a konkurenceschopnosti. Proto jsou vytvářeny nejrůznější strategické dokumenty určující směr a vhodný způsob rozvoje lidského kapitálu a také instituce pro jeho podporu. Pro Jihomoravský kraj patří mezi nejdůležitější dokumenty **Strategie rozvoje lidských zdrojů Jihomoravského kraje**, krátkodobé realizační plány této strategie či **Příklady dobré praxe** zahrnující prezentaci vybraných projektů v oblasti rozvoje lidských zdrojů v Jihomoravském kraji. Z institucí lze zmínit **Jihomoravské inovační centrum**, které podporuje inovativní firmy, vědu a výzkum a studenty s nápady v rámci a podle SRR bylo zřízeno za účelem implementace opatření Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje. Dále **Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu** (to podporuje nadané studenty a lidské zdroje pro vědu v rámci regionu) nebo **Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců** (Portál Jihomoravského kraje, 2015).

V současné době se hodnocení rozvoje lidského kapitálu velmi intenzivně věnuje OECD, která každý rok vydává studii o stavu a rozvoji lidského kapitálu nazvanou „Education at a Glance“ (MŠMT, 2013-2015). Podle Severové a Škrédla (2010, s. 27) je nejdůležitějším druhem lidského kapitálu vzdělání - *„Jako všechny formy kapitálu i vzdělání představuje výdej zdrojů v určitém okamžiku, který má zvýšit produktivitu v budoucnu.“* A právě vzdělávací systém v příslušné zemi a jeho kvalita, jak doplňuje

Kislingerová (2011), podmiňuje možnost používat v ekonomice určitou úroveň znalostí a dovedností a stále je dynamicky rozvíjet.

Massam (2002) ve své monografii zmiňuje pestrou množinu aktérů, kteří se snaží ovlivnit plánovací procesy a výstupy ve prospěch změny podmínek a poměrů, které jsou vnímány jako škodlivé kvalitě života. Jedná se například o politiky, nevládní organizace, veřejnost nebo projektanty. Ti všichni se snaží podpořit projekty, které chrání a zlepšují materiální a kulturní prostředí, čímž se zlepšuje i kvalita života. Všichni uvedení opět představují lidský kapitál, který může výrazně ovlivnit rozvoj regionů i kvalitu života.

Z výše uvedených definic, vztahů a konceptů je možné odvodit vzájemnou propojenost lidských zdrojů, rozvoje regionů a kvality života, která je znázorněna na obrázku č. 4.

Obrázek 4: Znázornění vztahů mezi lidskými zdroji, rozvojem regionů a kvalitou života (vlastní návrh)

Lidské zdroje hrají důležitou roli v rozvoji regionů, a pokud jsou kvalitní, mohou posilovat jeho konkurenceschopnost. Pokud je region rozvinutý a konkurenceschopný, má mnohem větší možnost ovlivňovat lokální podmínky, které tvoří prostředí pro kvalitu života jeho obyvatel. Také Pike et al. (2006) tvrdí, že současný vývoj vyžaduje nové rozměry lokálního a regionálního rozvoje, které se nezaměřují pouze na zaměstnání a příjmy, ale více široce také na kvalitu života. No a konečně pokud jsou v daném regionu spokojeni obyvatelé, ekonomické příležitosti a vysoká úroveň kvality života, bude to pravděpodobně podnětem (nebo minimálně velkým lákadlem) ke koncentraci kvalifikovaných lidských zdrojů, které mohou žít v kvalitních podmínkách regionu a dále jej rozvíjet svojí přidanou hodnotou.

3.2.2 Kvalifikovaná pracovní síla a její migrace (brain drain)

Jde-li o lidské zdroje s vysokou kvalifikací a přidanou hodnotou, konkrétně vědce, inženýry, manažery, IT specialisty apod., bojují regiony s udržitelností této pracovní síly, protože díky současnému trendu globalizace jsou pro ně pracovní příležitosti dostupné po celém světě. Migrace kvalifikované pracovní síly za lepšími podmínkami se nazývá „brain drain“ a je poměrně moderním fenoménem.

Barnhill (c2012) i Vavrečková a Baštýř (2009) uvádí, že původně pojem „brain drain“ (česky „odliv mozků“) poukazoval na migraci kvalifikovaných odborníků – speciálně vědců a inženýrů – z Evropy (konkrétně Velká Británie), Kanady nebo bývalého Sovětského svazu do Spojených států a jinam ve vyspělém světě během 50. let 20. století, kdy se zároveň poprvé objevuje v literatuře. Podle Tremblay (2005) se zvýšená migrace této skupiny odehrávala i v pozdních 90. letech, k čemuž vedl hospodářský růst ve většině zemí a rozvoj informační ekonomiky.

Nyní je tento pojem aplikován v širším pojetí, a jak uvádí Rapoport (2004 in Vavrečková a Baštýř, 2009, s. 8) „*vystihuje mezinárodní přesun lidského kapitálu (lidé s tzv. terciálním vzděláním - většinou definováni jako migranti v ekonomicky aktivním věku mající vyšší než středoškolské vzdělání - a tomu odpovídajícími znalostmi a dovednostmi) z rozvíjejícího se do rozvinutého světa*“. Vavrečková a Baštýř (2009) dodávají, že i když je „brain drain“ spojován především s migrací z rozvíjejících se zemí do zemí rozvinutých, přednastavení tohoto konceptu má nesporně význam i pro země vyspělé, ke kterým se řadí i Česká republika.

Stejně, jako jiní přistěhovalci, i ti v „brain drain“ jsou přitahováni imigrační politikou zemí. Země získávající vzdělané imigranty jsou ty, které poskytují vynikající mzdy, vzdělávací příležitosti pro dospělé a děti, a tu nejvyšší kvalitu života. Přistěhovalci také usilují o kolegiálnost, intelektuální svobodu a jistotu zaměstnání. Kromě migrace mezinárodní existuje i migrace interní, v rámci jednoho státu (Barnhill, 2012).

Odliv vzdělaných a kvalifikovaných pracovníků samozřejmě znamená pro jejich rodné země velký problém a přicházejí s nimi nejen o vzácný lidský kapitál, ale přeneseně i o kapitál ekonomický. Vavrečková a Baštýř (2009) uvádějí i pozitiva „brain drain“, konkrétně pozitivní efekty sociálních sítí vytvořených migranty v zahraničí. Ty mají podle nich zpětně efekt na mnohé struktury i substruktury ve zdrojové i cílové zemi. Podle Barnhilla (2012) se někteří migranti vracejí zpět do rozvíjejících se zemí a přinášejí tam tak nové vědomosti nabyté v zemích rozvinutých. Většina migrantů zůstává v hostitelských zemích. Tento jev nazývají Vavrečková a Baštýř (2009) jako „brain exchange“ („výměna mozků“), při němž dochází mezi státy k víceméně reciproční výměně vysoce kvalifikovaných sil. Další pojem, „brain circulation“, je opakovaný pohyb mezi zdrojovou a cílovou zemí. Jako typický příklad ze současnosti uvádějí autoři špičkové čínské specialisty, kteří vystudovali v USA, úspěšně tam také započali svojí profesní dráhu, nyní se vracejí s nabytým kapitálem zpět do Číny, kde rozjíždějí své podnikatelské aktivity, přičemž intenzivně využívají svých kontaktů v USA (Vavrečková a Baštýř, 2009).

Kostelecká et al. (2007) uvádí souvislosti s odlivem „mozků“ jako stěžejní podmínku zajištění konkurenceschopnosti a zvýšení životní úrovně obyvatel České republiky v dlouhodobém pohledu především majoritní podíl této vysoce kvalifikované práce, vysokých investic do výzkumu a jeho využití ve formě inovací, tedy budování takové

formy ekonomiky, pro kterou se využívá termín „znalostní ekonomika“. Dále ve své práci analyzují situaci týkající se českých vědců a výzkumníků v zahraničí a detailně rozebírají politiky zaměřené na ovlivnění migrace vysoce vzdělaných. Odhalují také fungování a rozsah již dříve zmíněných vědeckých sociálních sítí, tzv. diaspor.

V rámci Evropské unie je proces „brain gain“ („přiliv mozků“, opak „brain drain“) podporován v rámci konceptu Evropského výzkumného prostoru z roku 2000 (Vavrečková, 2007). Ten spojuje vnitřní trh, tj. volný pohyb výzkumných pracovníků, technologií a znalostí s evropskou koordinací výzkumných aktivit, programů a iniciativ. Koordinace by měla být zajištěna na evropské, národní a regionální úrovni.

Česká republika by se rozhodně měla snažit o to, aby byla zemí imigrační, která přitahuje světové vědce a další kvalifikované pracovníky a dokáže si udržet vlastní pracovní sílu. V následujícím textu bude nastíněna situace Brna jako města snažícího se nalákat a udržet zde tuto cílovou skupinu.

4 Charakteristika zájmového území a cílové skupiny

V následující kapitole je s přihlédnutím ke konkrétnímu tématu práce vymezeno zájmové území a cílová skupina obyvatel. Město Brno je pro účely této práce charakterizováno v návaznosti na strategické dokumenty, jejichž náplň a význam jsou z důvodu logické posloupnosti popsány v části 4.1. Dále následuje charakteristika města a jeho pozice v rámci Jihomoravského kraje, České republiky i Evropy. Opomenuty nebudou ani konkrétní výzkumy kvality života v Brně. Na závěr kapitoly bude představena cílová skupina – kvalifikovaní cizinci žijící v městě Brně pracující zde ve vědě a výzkumu.

4.1 Strategické dokumenty města Brna

Základním aktuálním strategickým dokumentem Jihomoravského kraje a statutárního města Brna pro realizaci politiky na podporu konkurenceschopnosti je **Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje 2014-2020** (JIC, 2014), podle níž by konkurenceschopnost měla být založena zejména na inovacích a maximalizaci hospodářských přínosů veřejných investic do výzkumu a vzdělávání. Jak je uvedeno na oficiálních webových stránkách Statutárního města Brna (2014a), RIS je první strategií svého druhu v Česku a je proto inspirací pro ostatní regiony. Nikde jinde neexistuje podobně úzká a dlouhodobá spolupráce vědců, podnikatelů, politiků i veřejnosti na směřování regionu.

První generace RIS JMK vznikla v roce 2001 jako strategický dokument Jihomoravského kraje, nicméně pro JMK je tzv. oborovou strategií a je v podřízené pozici vůči Strategii Jihomoravského kraje, resp. Strategii pro Brno. Ve Strategii pro Brno jsou formulovány základní směry v oblasti podpory hospodářské konkurenceschopnosti, které jsou v RIS JMK rozpracovány do konkrétních priorit, cílů, aktivit a projektů/programů. RIS JMK 2014-2020 je zároveň předběžnou podmínkou Evropské komise pro investice z evropských strukturálních a investičních fondů a komunitárních programů na podporu výzkumu, vývoje a inovací na programovací období 2014-2020. (JIC, 2014)

Implementaci opatření RIS má na starosti již dříve zmíněné Jihomoravské inovační centrum (JIC), což je sdružení založené Jihomoravským krajem, statutárním městem Brnem a některými brněnskými univerzitami (Statutární město Brno, 2014d). RIS JMK 2014-2020 (JIC, 2014) vymezuje podle výsledků stakeholder analýzy 4 hlavní skupiny aktérů inovačního systému:

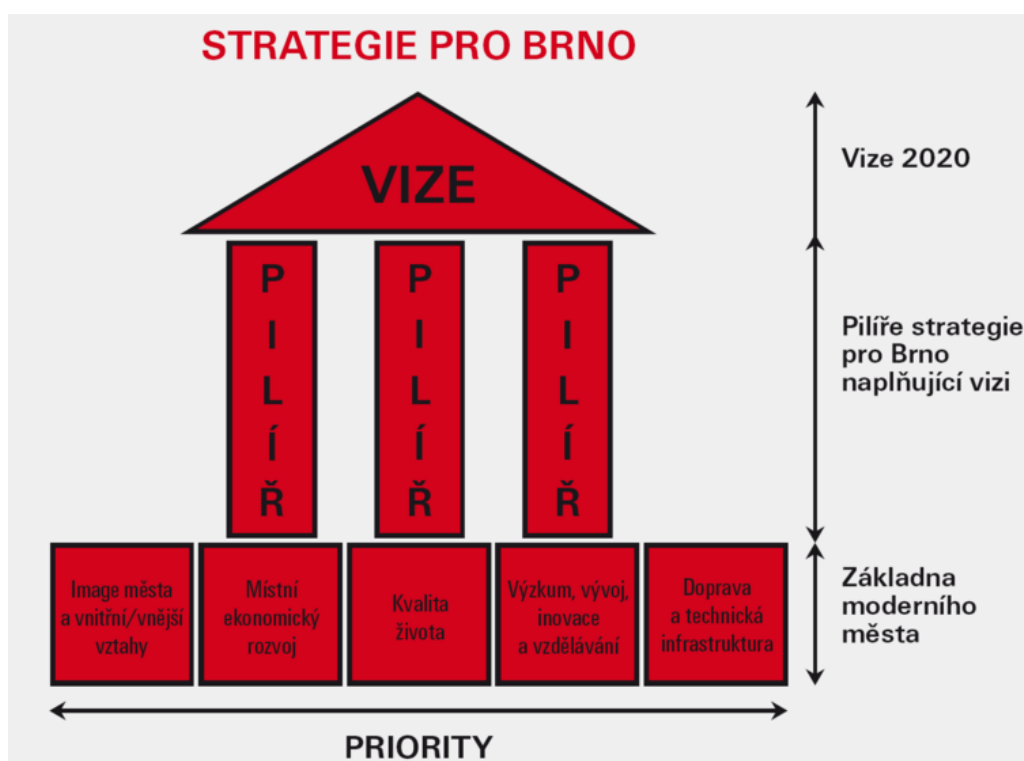
- Znalostně intenzivní firmy s relevancí pro inovační systém JMK;
- Veřejné vysoké školy a výzkumné organizace s přímou relevancí pro inovační systém;

- Podpůrná infrastruktura pro výzkum a inovace;
- Veřejná správa a její činnosti podpory výzkumu a inovací.

Z výše uvedených skupin je většina institucí koncentrována v městě Brně.

Strategie pro Brno slouží k hodnocení projektů z hlediska jejich souladu s touto strategií a je základním rámcovým dokumentem pro čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie v programovém období 2014-2020. Autoři Strategie pro Brno (Statutární město Brno, 2014d, s. 6) definují strategický plán města následovně: „*Strategii rozvoje města lze chápat jako konsenzuální a interaktivní proces, v jehož průběhu se město snaží nalézt odpověď na otázky: Kde se město aktuálně nachází? Kam chce město v horizontu strategie dospět? Jaké základní cíle si k tomu stanoví? Jakými cestami a opatřeními chce dosáhnout vytyčených cílů? ... Ve velkých městech dnes navíc strategické plány přispívají ke zvýšení konkurenceschopnosti a udržitelnosti růstu. Jsou nástrojem selektivním, tj. neřeší všechny aspekty života města a proces jejich přípravy je „politikum“. Z toho důvodu jsou moderním managementem považovány za klíčové pro úspěšné řízení rozvoje měst.*“

První Strategie pro Brno vznikla v roce 2002 a od té doby byla postupně zdokonalována ve dvou aktualizacích (2006-2007, 2014). Pro rok 2020 byly jako pilíře strategie vybrány oblasti znázorněné v obrázku č. 5.

Obrázek 5: Schematické znázornění Strategie pro Brno (zdroj: Statutární město Brno, 2014c)

Celou Strategii zastřešuje globální cíl: „*Brno chce být městem s pozitivní image, místní ekonomickou základnou zaručující jeho konkurenceschopnost v evropském prostoru, s dobrou dopravní dostupností, kvalitními podmínkami pro život obyvatel a zdravým životním prostředím a také centrem inteligence, výzkumu a inovací. Brno chce být lepší.*“ (Statutární město Brno, 2014d, s. 101)

4.2 Charakteristika města Brna s ohledem na strategický koncept

Pokud není v textu uvedeno jinak, jsou uvedené informace v této kapitole čerpány ze Strategie pro Brno (Statutární město Brno, 2014d), která byla sestavena mnoha odborníky a lze ji brát jako základní pramen informací o situaci a fungování města.

Vzhledem k faktu, že je Brno 2. největší město v ČR a hlavní metropole Jihomoravského kraje, jsou na něj kladeny velké požadavky, nejen co se kvality života týče. Musí denně naplňovat nejrůznější potřeby svých obyvatel, jejichž počet v současné době přesahuje 370 000 (ČSÚ, 2014a). A nejen svých stálých obyvatel, ale také všech studentů, zaměstnaných a návštěvníků, kteří svou každodenní přítomností vysoce převyšují oficiální počty obyvatel.

Podle Magistrátu města Brna (2008) patří toto město k nejstarším a nejvýznamnějším průmyslovým střediskům ve střední Evropě a v současnosti je jedním z ekonomicky nejsilnějších měst České republiky. Má také největší vliv na růst makroekonomických ukazatelů Jihomoravského kraje. Za příznivými výsledky **ekonomického růstu** města Brna stojí především stabilizace ekonomické situace ve velkých průmyslových podnicích, příliv přímých zahraničních investic, růst domácích investic, progresivní rozvoj terciárního sektoru a pozitivní vývoj v oblasti malého a středního podnikání.

Brno má v rámci Evropy dobrou **strategickou polohu**. Je významným dopravním uzlem ležícím na spojnici 4 hlavních měst – Prahy, Bratislavy, Vídně a Budapešti (Statutární město Brno, 2014b). Tento potenciál by mohl být mnohem lépe využíván, kdyby nedocházelo k nedostatečnému využití brněnského letiště, protože pro zapojení města do celoevropské dopravní sítě je prioritou právě fungující pravidelné letecké spojení. Nezbytnou alternativou je pak dostatečná obsluha města v rámci evropské železniční sítě. Ta je postupně modernizována a klíčový je zejména 1. železniční koridor, umožňující spojení Berlín – Vídeň. Pro další rozvoj železniční dopravy je nutné dořešit otázku modernizace brněnského železničního uzlu, která determinuje i způsob napojení na budoucí systém vysokorychlostních tratí. Výhodou v oblasti dopravy je bezesporu kvalitní dálniční a železniční spojení s hlavním městem. To umožňuje posilovat ty městské funkce, které se s Prahou doplňují: např. podporu vědy, výzkumu, inovací, vzdělávání, specializované výroby či výstavnictví.

Velmi důležitou roli v Brně hrají **věda, výzkum a inovace**. Do nich jsou v poslední době investovány nemalé prostředky a Brno tak zaujímá dominantní postavení v rámci České republiky. Dokládá to analýza distribuce finančních prostředků do

výzkumu a vývoje evidovaných v databázi Centrální evidence projektů. Zvláštní zmínku zasluhuje operační program Výzkum a vývoj pro inovace. Význam tohoto OP spočívá mimo jiné ve spolufinancování významných vědeckovýzkumných a inovačních projektů, díky nimž se do města Brna podařilo celkem získat investice v celkové výši cca 1 mld. USD. Svá sídla a odloučená pracoviště má v Brně řada ústavů Akademie věd České republiky (konkrétně 7 samostatných ústavů a 18 poboček či detašovaných pracovišť) a také zde najdeme mnoho výzkumných ústavů zahrnujících široký rozsah oborů (např. Polymer Institute Brno, s. r. o., Ústav aplikované mechaniky Brno, s. r. o., Český metrologický institut,...). Další významný přínos v oblasti inovací mají i vědeckovýzkumná centra v Brně, jako Mezinárodní centrum klinického výzkumu ICRC, NETME Centre, CEITEC, nebo CERIT.

Rozvinutá výzkumně-vývojová základna souvisí s širokou **vzdělávací základnou**. V Brně se totiž nachází množství státních, veřejných i soukromých škol. Mezi veřejné patří Janáčkova akademie múzických umění, Masarykova univerzita, Mendelova univerzita, Veterinární a farmaceutická univerzita a Vysoké učení technické. Státní univerzitou lokalizovanou v Brně je Univerzita obrany. Podle dotazníkového šetření z roku 2009 tvoří školství téměř 14% z celkového terciárního sektoru v Brně. Přesahuje tak svým významem i zdravotnictví a sociální služby (10,9%) či obchod (10%). Podle RIS JMK (JIC, 2014, s. 8) je to právě dostupnost talentu, díky které se množí případy, kdy *„české firmy z jiných regionů zvažují přemístění či přímo přemístily své VaV aktivity do Brna. Vysoké učení v Brně přitom představuje hlavního partnera pro VaV pro řadu firem z celé Moravy.“*

Druhou specializací zásadní pro rozvoj znalostní ekonomiky je podle RIS JMK (JIC, 2014, s. 8) **zdravotnictví**. V Brně se nacházejí dvě velké fakultní nemocnice, které zajišťují špičkovou zdravotní péči, a unikátní Masarykův onkologický ústav. Z těchto důvodů a ve vazbě na globální trendy demografického stárnutí a stále většího důrazu na zdraví a kvalitu života představují významný rozvojový potenciál.

Z výše uvedených důvodů město Brno „zakládá svou budoucnost mj. na rozvoji své znalostní základny, na schopnosti místních obyvatel, různorodosti podnikání a co největší **přidané hodnotě místní práce**. Příkladem mohou být třeba firmy Tescan, AVG, Honeywell, Student Agency, FEI, Zetor a další. Uvedené firmy také podle RIS JMK (JIC, 2014) aktivně investují zdroje do VaV. O to důležitější je postupně se měnící struktura přímých zahraničních investic ve prospěch aktivit s přidanou hodnotou včetně podnikových aktivit ve VaV, přičemž v těchto investicích Brno vykazuje dlouhodobě rostoucí hodnotu. Právě tyto investice podporují mezinárodní konkurenceschopnost města a regionu a jsou odolnější proti hrozícímu přemísťování výrobních kapacit do míst s levnější pracovní silou. Město se samozřejmě snaží vytvořit lákavé podmínky pro tyto investory. Za budování komplexní infrastruktury pro podporu inovačního podnikání v regionu jižní Moravy zodpovídá JIC.

Velké přínosy pro hospodářskou perspektivu Brna má bezesporu zmíněný aplikovaný výzkum, který zajišťuje přenos **inovativních technologií** do praxe. Bohužel ale soukromý sektor stále velmi obtížně proniká k výsledkům vědy a výzkumu. Důvody jsou jednak v nevhodném zacílení výzkumu, na čemž mají svůj podíl komerční společnosti, které nedostatečně poskytují výzkumné a vývojové podněty, jednak v absenci motivačních mechanismů vedoucích k příslušným snahám a krokům a také v menších zkušenostech. Aktuálně v regionu proto existují dvě centra pro transfer technologií, a to při Masarykově univerzitě a Vysokém učení technickém v Brně.

Mezi základní formy podpory pro začínající inovativní firmy patří finanční podpora, poradenství, kontakty a prostory. Konkrétním příkladem podpory inovačního podnikání ve městě může být projekt „inovační vouchery“, který město podporuje prostřednictvím účelových dotací z rozpočtu statutárního města Brna. Současně město podporuje postupnou internacionalizaci, např. založilo Brno Expat Centrum, které nabízí služby pro kvalifikované cizince (tzv. expaty). V této souvislosti je nutné zmínit také existenci několika technologických inkubátorů v Brně, jejichž smyslem je koncentrovat na jednom místě několik nástrojů podpory začínajícím podnikatelům. Jedná se na příklad o INTECH, INBIT, INMEC.

4.3 Kvalita života v Brně

Tvůrci Strategie pro Brno (Statutární město Brno, 2014d) se zabývají zdejší objektivní dimenzí kvality života a popisují ve Strategii parametry životního prostředí, obyvatelstva, podpory rodiny, bydlení, zdraví, bezpečnosti, volného času, veřejných prostranství a rekreace, sportu a tělovýchovy, kultury a památek.

Samotné Statutární město Brno (2014b) se pak na oficiálních stránkách prezentuje jako město s vysokou kvalitou života, díky kulturnímu a sportovnímu vyžití, významným historickým památkám, nákupním centrům a službám pro volný čas, krásnému přírodnímu prostředí. Toto jsou ale parametry, které splňuje i spousta dalších měst nejen v Evropě. Neméně důležitý je zde tedy pohled na kvalitu života místních rezidentů.

V rámci Indikátorové soustavy Strategie pro Brno (Magistrát města Brna, 2014) se vyskytuje i soustava 24 indikátorů týkajících se kvality života. V rámci této soustavy 24 indikátorů proběhlo i dotazníkové šetření zjišťující spokojenost obyvatel a návštěvníků města za sledované období. Výběr respondentů byl v rámci tohoto šetření prováděn na základě kvót zajišťujících reprezentativnost výsledků. Zastoupení cizinců mezi respondenty bylo dáno určitou minimální kvótou, kvalifikace cizinců však nebyla rozlišována. Mezi ostatní indikátory soustavy hodnotící kvalitu života v Brně patřila skupina indikátorů pro vývoj počtu obyvatel, lékařskou a zdravotní péči, bydlení a sociální péči, sport, odpady a kriminalitu v Brně.

Kvalitou života v Brně, konkrétně v brněnských sídlištích, se zabýval i Andráško et al. (2013), který chtěl představit a diskutovat způsoby vnímání kvality života na vy-

braných sídlištích města Brna. Z výsledků jeho výzkumu na třech brněnských sídlištích Bohunice, Bystrc a Lesná vyplývá, že "vnější" image kvality života na sídlišti může být poněkud rozdílná od pocitů a názorů obyvatel, kteří tam žijí. Zaměřuje se na externí a interní pohled na kvalitu života a upozorňuje na význam porovnání těchto pohledů při územním plánování.

4.4 Vymezení cílové skupiny

Podle publikace ČSÚ „Cizinci v České republice“ (2014b, s. 17) se cizincem rozumí „fyzická osoba, která není státním občanem České republiky“. Tato definice zahrnuje mnoho kategorií cizinců na území České republiky – s trvalým pobytem, s dlouhodobým či přechodným pobytem, s přiznaným azylem, žadatele o mezinárodní ochranu i cizince, kteří zde žijí nebo pracují nelegálně. Již toto základní vymezení naznačuje pestrost možných důvodů a způsobů, proč a jak chtějí cizinci v České republice pobývat.

4.4.1 Cizinci v ČR

Podle analýzy ČSÚ (2014c) počet cizinců žijících v České republice trvale narůstá a proto se stávají stále důležitější součástí celkové populace. ČSÚ se samozřejmě snaží zjišťovat důvody jejich imigrace a problém jejich začleňování do společnosti. Ekonomické a demografické charakteristiky, které tvoří hlavní rozdíly mezi cizinci, jsou zároveň převládajícími důvody migrace.

V roce 2011 bylo zjištěno, že v České republice žije přes 400 tisíc cizinců, z toho téměř polovina z evropských zemí (nejčastěji Slováci a Ukrajinci). Charakteristickým znakem věkové struktury cizinců v ČR bylo výrazné zastoupení osob v produktivním věku, a to u mužů, i žen. K nejčastějším národnostem cizinců v ČR obecně patří Ukrajina, Slovensko, Vietnam, Polsko a Rusko. (ČSÚ, 2014c) Jak ale bude podrobněji rozebráno v následující kapitole, u vědců a výzkumníků se národnostní struktura vymyká této všeobecné a objevují se i cizinci např. ze Spojených států nebo z Francie.

4.4.2 Výzkumní pracovníci v ČR a v Brně

Podle definice Českého statistického úřadu (2015a, s. 3) je výzkum a vývoj „*systematická tvůrčí práce konaná za účelem rozšíření stávajícího poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti, získání nových znalostí nebo jejich využití v praxi, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků*“. Mezi zaměstnance VaV patří nejen výzkumní pracovníci, ale i techničtí a odborní pracovníci a ostatní pracovníci ve VaV, např. řemeslníci, sekretářky, úředníci, manažeři a další.

ČSÚ v rámci metodiky Ročního šetření o výzkumu a vývoji (2015a) vymezuje tři základní typy výzkumné a vývojové činnosti, a to základní výzkum, aplikovaný výzkum a experimentální vývoj. Dále určuje hlavní vědní oblasti výzkumných a vývojových činností – přírodní, technické, lékařské, zemědělské, sociální a humanitní vědy. Sektory provádění VaV se potom člení na podnikatelský, vládní, vysokoškolský a soukromý neziskový sektor. V rámci této bakalářské práce jsou však pro analýzu spokojenosti vybráni respondenti jen z úzkého sektoru VaV činnosti.

Nejen zahraničními, ale i českými pracovníky ve vědě a výzkumu se zabývá Havlíčková (2010), která analyzuje zaměstnanost ve výzkumu a vývoji v České republice i v jednotlivých regionech. Podle autorky zajišťují zahraniční pracovní síly nejen nahrazení nedostatku místních lidských zdrojů, ale jejich podíl v domácích týmech také odráží rozsah mezinárodní spolupráce a mezinárodní uznání kvality jednotlivých pracovišť.

Podrobnější šetření týkající se zaměstnanců ve VaV provádí ČSÚ jednou za čtyři roky a poslední z nich proběhlo po SLDB v roce 2011 (další proběhne na podzim 2015). Z tohoto šetření, jehož výsledky bývají běžně zveřejňovány na úrovni krajů, byly na vyžádání autorky bakalářské práce zpracovány dříve nepublikované údaje na úrovni okresu Brno – město (viz příloha č. 1). Z těchto údajů z roku 2011 vyplývá, že v Brně bylo ve VaV zaměstnaných celkem 8078 pracovníků, z toho 4376 ve vysokoškolském sektoru, 2559 v podnikatelském sektoru, 1092 ve vládním sektoru, a pouhých 51 v soukromém sektoru. Národnostní složení můžete vidět v následující tabulce.

Tabulka 2: Výzkumní pracovníci podle státního občanství v okrese Brno-město v roce 2011 (fyzické osoby k 31.12. sledovaného roku; zdroj: ČSÚ, 2015b)

Česká republika	Slovenská republika	Ukrajina	Rusko	Německo	Polsko	Spojené státy	Spojené království	Francie	Indie	Itálie	Ostatní
7 644	317	2	8	5	8	16	5	11	3	6	53

Z tabulky č. 2 vyplývá, že poměr českých výzkumníků ku zahraničním je téměř 18:1. Tato praxe příliš neodpovídá výše uvedeným snahám o přilákání zahraničních výzkumníků do ČR. Jak už však již v roce 2007 naznačila Vavrečková, v oblasti migrace zahraničních pracovníků ve VaV lze očekávat dynamické změny a proto není ideální považovat data z roku 2011 o vědcích a výzkumnících (nejen) v Brně za plně směřodatná, ale pouze jako orientační. Aktuální počty se mohou lišit a budou zveřejněny koncem roku 2015.

5 Vyhodnocení šetření subjektivního vnímání objektivních aspektů kvality života v Brně

V předchozích kapitolách bylo vysvětleno, jak významnou skupinu lidských zdrojů a obyvatel Brna tvoří kvalifikovaní cizinci ve vědě a výzkumu. Následující výsledky dotazníkového šetření by měly za prvé objasnit, zda jsou tito lidé v městě Brně spokojeni s kvalitou života a zda lze předpokládat udržitelnost této pracovní síly ve městě. Za druhé se jedná o ověření metodiky zjišťování spokojenosti kvalifikovaných cizinců ve strategických odvětvích v městě Brně.

Nejprve je analyzována struktura respondentů. Následuje vyhodnocení jednotlivých tematických částí, do kterých byl dotazník (viz příloha č. 2) strukturován. Patří mezi ně Brno jako místo k životu; spokojenost cizinců s volnočasovými aktivitami, spokojenost cizinců s dopravou, údržbou města a bezpečností obyvatel; spokojenost cizinců s veřejným prostranstvím a životním prostředím; spokojenost cizinců se zdravotnickými službami a školstvím; spokojenost cizinců s bydlením; spokojenost cizinců s prací a možnostmi trhu práce; kontakt respondentů s institucemi podporujícími kvalifikované cizince v Brně a výhled respondentů do budoucna.

5.1 Struktura respondentů

Jak již bylo řečeno v kapitole 2, dotazníkový formulář vyplnilo celkem 50 respondentů. V tabulce č. 3 můžete vidět zevrubnou charakteristiku jejich **genderové a věkové struktury**. Zastoupení mužů převyšovalo zastoupení žen zhruba o jednu pětinu. Vzhledem k tomu, že se jednalo o zaměstnance projektu CEITEC, spadají všichni respondenti do kategorie produktivního věku populace. Více než polovina respondentů byla ve věku 31 – 40 let, druhá největší skupina spadala do kategorie 23 – 30 let. Zajímavé je genderové rozložení v těchto dvou věkových skupinách – zatím co skupinu 23 – 30 let tvořila přesně polovina žen a polovina mužů, ve skupině 31 – 40 let již bylo 60,7 % mužů a pouze 39,3 % žen. Pravděpodobným důvodem tohoto rozložení může být, že ženy obecně věnují tato léta svého života rodině.

Tabulka 3: Genderová a věková struktura respondentů (zdroj: vlastní výzkum)

Charakteristika		Absolutní podíl	Relativní podíl [%]
Pohlaví	Muž	30	60
	Žena	18	36
	Neuvedeno	2	4
Věk	23 - 30 let	12	24
	31 - 40 let	28	56
	41 - 50 let	2	4
	50 +	3	6
	Neuvedeno	5	10

Co se týče **vzdělání** respondentů, byla tato otázka uvedena spíše pro úplnost souboru identifikačních znaků. Jak již bylo uvedeno v kapitole 3.2.2, tato skupina lidských zdrojů se vyznačuje vyšším, než středoškolským vzděláním, tedy vzděláním vysokoškolským, což bylo v rámci tohoto výzkumu potvrzeno. Lišila se pouze forma vysokoškolského vzdělání (respondenti měli různé tituly, např. Mgr., Ph.D, M.Sc.,...).

V rámci šetření byli respondenti tázáni na národnost a také odkud přišli do brněnského CEITECu (měli uvést poslední místo pobytu, kde strávili více, než 1 rok). Pomocí odpovědí na tyto otázky je možné částečně sledovat migrační směry kvalifikovaných cizinců pracujících ve vědě a výzkumu.

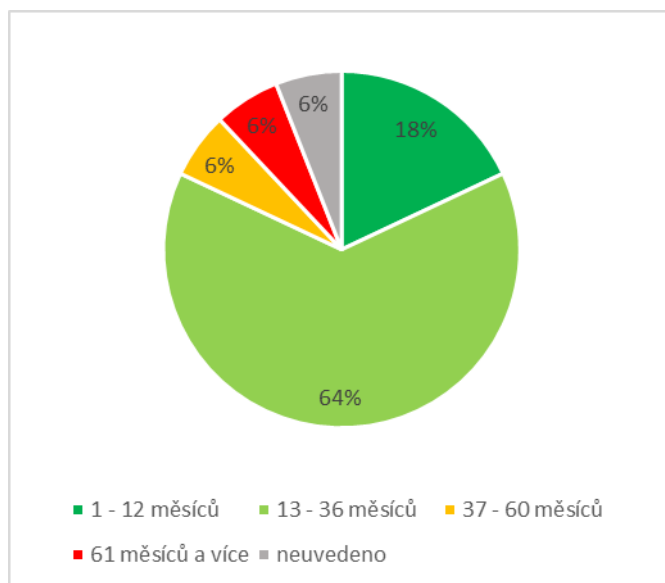
Tabulka 4: Národnost respondentů a předchozí místo pobytu (zdroj: vlastní výzkum)

Národnost	Počet respondentů	Předchozí země a institut	Národnost	Počet respondentů	Předchozí země a institut
Alžírská	1	Řecko	Polská	1	Polsko a USA (<i>University of Virginia</i>)
Běloruská	1	Bělorusko (<i>Minsk</i>)		2	Belgie (<i>PSB- VIB, Ghent</i>)
Britská	1	Německo	Rakouská	1	Rakousko
Čínská	1	Velká Británie (<i>University of Birmingham</i>)		1	Švýcarsko (<i>Curich, ETH</i>)
Egyptská	1	Egypt	Rumunská	1	Rumunsko (<i>Ovidius university</i>)
Francouzská	1	Belgie (<i>VIB Ghent</i>)		1	neuveďeno
	1	Německo (<i>Drážďany, Max Planck Institute</i>)	Ruská	3	Rusko (<i>Russian Academy of Sciences</i>)
Indická	5	Indie (<i>Chennai; Centre for Cellular and Molecular Biology; Pune University; University of Allahabad</i>)		1	Lucembursko (<i>Public research center Gabriel Lippmann</i>)
	1	Jižní Korea (<i>Jeju National University</i>)		1	Německo (<i>Max Planck institute</i>)
	1	Švédsko (<i>Linkoping University</i>)	Řecká	1	Řecko (<i>CERTH</i>)
	1	Velká Británie (<i>Queen's university Belfast</i>)		1	Německo (<i>TUM</i>)
Íránská	2	Írán (<i>Teherán</i>)	Srbská	1	Srbsko (<i>Bělehrad</i>)
	1	Česká republika			Španělsko (<i>Crag; Centro de Investigaciones Biológicas, Madrid</i>)
Italská	1	Itálie (<i>University of Perugia</i>)		1	Belgie (<i>Brusel, ULB</i>)
Kanadská	1	Kanada	Taiwanská	1	Irsko (<i>UCC</i>)
Maďarská	2	Maďarsko (<i>ELTE; University of Pannonia</i>)	Vietnamská	1	Thajsko (<i>Chulalongkorn University</i>)
	1	Rakousko (<i>Boku</i>)	neuveďeno	7	-

Z uvedené tabulky č. 4 vyplývá, že nejvíce respondentů bylo národnosti Indické (16 %) a Ruské (10 %), dále Íránské, Maďarské, Polské a Španělské (po 6 %). Ostatní národnosti byly v menšinovém zastoupení nebo respondenti národnost neuvedli. Celkem 40 % respondentů přišlo do Brna pracovat z jiné země, než rodné, což potvrzuje

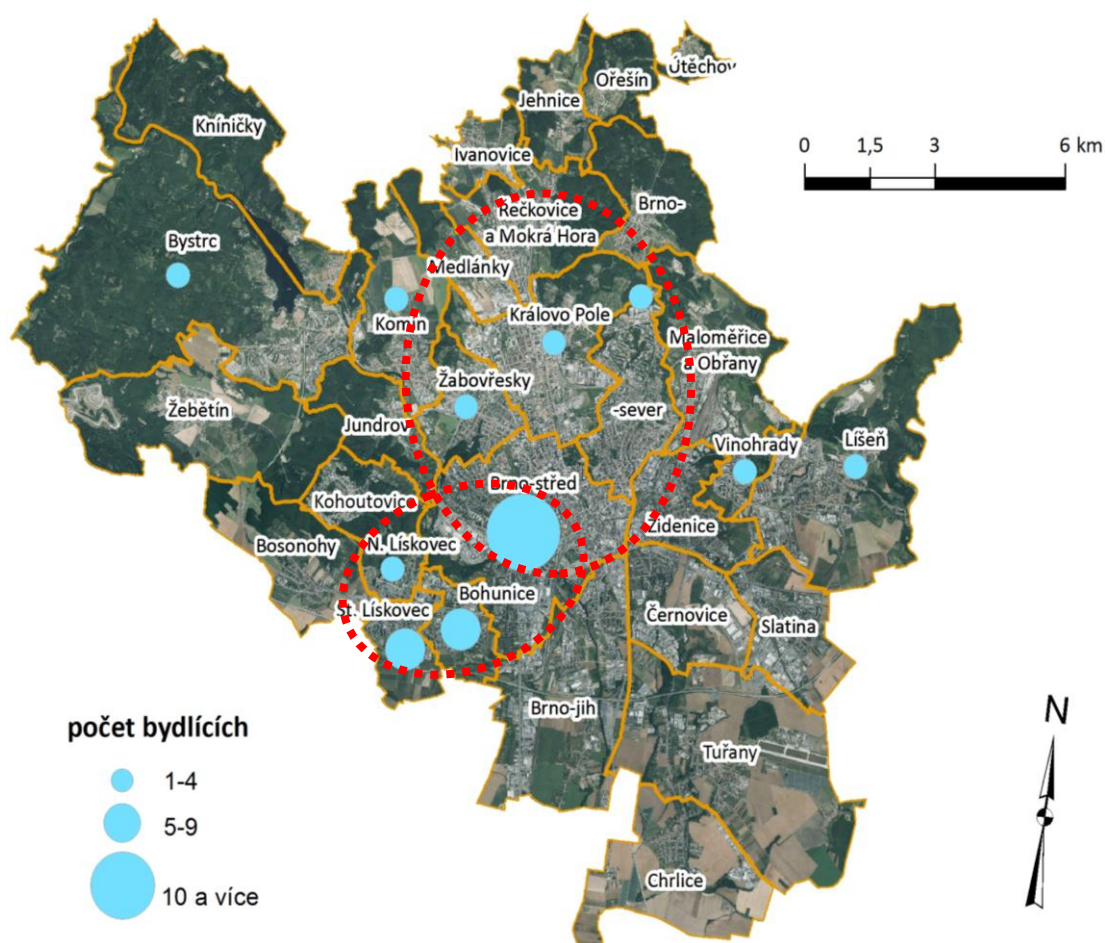
jejich předchozí zkušenost s uplatňováním znalostí mimo jejich domovskou zemi a tím i fenomén migrace kvalifikované pracovní síly i u naší cílové skupiny. Větší část, konkrétně 44 % respondentů, do Brna přišlo ze své rodné země, ale z odpovědí nelze určit, zda už dříve měli zkušenost s prací v zahraničí, nebo je zaměstnání v brněnském CEI-TECu jejich první zahraniční pracovní zkušeností. Zbytek respondentů (16 %) předchozí zemi pobytu neuvedlo.

Z obrázku č. 6 je zřejmé, že většina respondentů žije v Brně druhým nebo třetím rokem. Mohlo by se zdát, že názor na kvalitu života v Brně 18 % respondentů, kteří zde žijí maximálně jeden rok, nemusí být dostatečnou vypovídající hodnotu. Faktem však je, že pokud zde zahraniční vědci žijí alespoň 1 měsíc (v tomto průzkumu bylo minimum 1,5 měsíce), musí mít alespoň vyřešené bydlení a potřebují také využívat infrastrukturu města (nákupy, dojíždění apod.). Navíc, jak je všeobecně známo, první dojem je velmi důležitý a pokud si zde tyto kvalifikované pracovníky chce město udržet, mělo by na ně udělat dobrý dojem hned zpočátku jejich pobytu zde, který bude vzhledem k pracovnímu úvazku pravděpodobně trvat delší dobu.

Obrázek 6: Délka pobytu respondentů v Brně v době vyplňování dotazníku (zdroj: vlastní výzkum)

V šetření bylo zjištěno i v jaké z 29 brněnských městských částí respondenti bydlí, aby bylo zřejmé, která část města může nejvíce ovlivnit jejich názor a do kterých míst se koncentrují jejich zkušenosti s některými aspekty kvality života (např. spokojenost s kvalitou životního prostředí nebo bezpečností v místě jejich bydliště). Rozmístění bydlišť respondentů je znázorněno v obrázku č. 7.

Obrázek 7: Bydliště respondentů v rámci městských částí Brna (zdroj: vlastní zpracování; databáze ArcČR 500 – Arcdata Praha a geoportal.cuzk.cz)

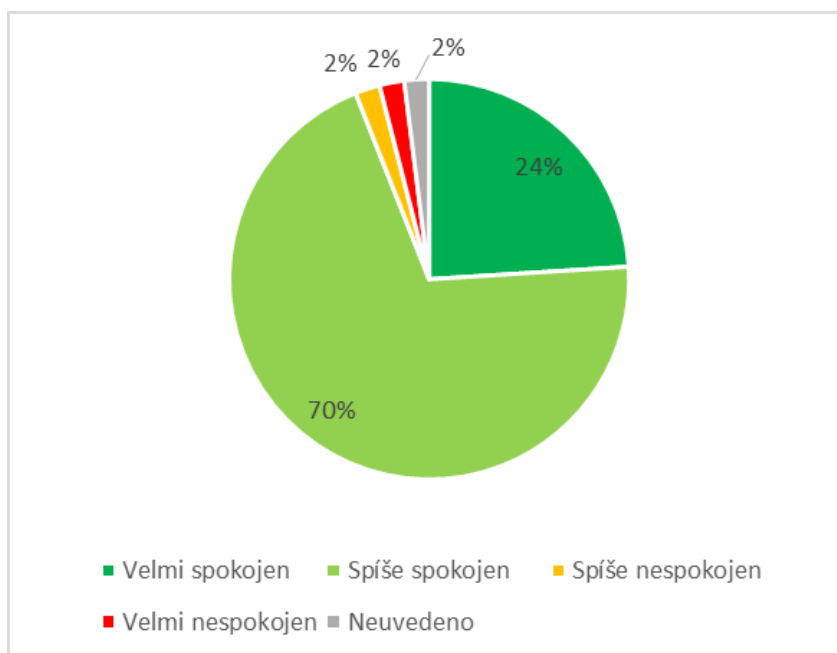
Jak je vidět na mapě, existují tři oblasti s koncentrací bydlišť respondentů. První oblast tvoří městské části Bohunice (8 respondentů), Starý Lískovec (6 respondentů) a Nový Lískovec (3 respondenti). Druhá skupina zahrnuje Brno – Sever (3 respondenti), Žabovřesky (3 respondenti), Komín (1 respondent) a Královo pole (1 respondent). Všechny tyto MČ se totiž nacházejí v blízkosti dvou nejvýznamnějších částí CEITECu – laboratoří Masarykovy univerzity v Univerzitním kampusu Bohunice a Vysokého učení technického v Technologickém parku v Žabovřeskách. Nejvíce respondentů potom bydlí v centru města, kde je dobrá dostupnost do obou těchto sídel CEITECu.

Při větším rozsahu dat (několikanásobný počet respondentů) a ochotě respondentů uvést i ulici svého bydliště by bylo zajímavé srovnat tyto výsledky rozmístění zahraničních pracovníků ve vědě a výzkumu v Brně s mapou „Typologie residenčních lokalit SLDB 2011 (ZSJ) Brno-město“ vytvořenou v roce 2013 sociologem a demografem Alešem Burjankem. Pro vytvoření typologie (jak už z názvu plyne) využil data ČSÚ získaná v rámci SLDB 2011 a konkrétní zpracování dat proběhlo

na zakázku Kanceláře strategie města Magistrátu města Brna. (Gregorová a Zvara, 2014) Naši respondenti by se řadili mezi rezidenty s vysokým sociálním statutem, který je charakterizován kvalitním bydlením jak v rodinných domech, tak i v domech bytových, vysokoškolsky vzdělanou populací a zaměstnáním v sektoru služeb vyššího typu vyžadujících zpravidla vysokoškolskou kvalifikaci. (Burjanek, 2013)

5.2 Brno jako místo k životu

V úvodu dotazníku byli respondenti tázáni na 3 otázky, které by měly velmi obecně, ale výstižně vypovídat o jejich spokojenosti s městem Brnem jako místem k životu. Odpovědi na ně by měly být prvním signálem, co je potřeba podle respondentů v Brně rozhodně zlepšit, a co je naopak velkou výhodou Brna a lze propagovat při snaze nalákat sem další kvalifikované cizince. Jak je patrné z obrázku č. 8., celkem 96 % respondentů je s Brnem jako místem k životu spokojeno, což je rozhodně kladný výsledek.

Obrázek 8: Vyhodnocení spokojenosti respondentů s městem Brnem jako místem k životu (zdroj: vlastní výzkum)

Z odpovědí respondentů vyplynuly **hlavní výhody města**. Podle nich je Brno město převážně tiché, klidné a malé ve smyslu dobré dostupnosti a snazšího pohybu, prostředí je zde přátelské, lidé laskaví. Jako velké pozitivum respondenti spatřují množství městské zeleň a blízkou přírodu v okolí Brna (třetina odpovědí), dále nízké životní náklady a nízkou kriminalitu. Celých 42 % respondentů uvedlo jako jednu z hlavních výhod města veřejnou dopravu a někteří se vyjádřili i k dobré dostupnosti města vzhledem k dalším velkým městům, jako je Vídeň, Praha či Bratislava. Atmosféra je zde pod-

le respondentů nejčastěji přátelská, živá a veselá, především díky spoustě studentů, kteří zde během většiny roku pobývají. Co se kultury týče, město je v odpovědích charakterizováno jako plné mládí, dobrého piva a jídla v příjemných kavárnách, restauracích a hospodách. Výhodou je podle respondentů taktéž pestrost nejrůznějších aktivit, které se zde dají prožít. S kladným ohlasem se setkává i historické centrum města a zdejší architektura.

V rámci určování **hlavních nevýhod města** Brna byly výsledky velmi výrazné – respondenti jednoznačně určili jako největší problém, se kterým se ve městě potýkají, komunikaci v anglickém jazyce s místními. A to například s kolemjdoucími při hledání cesty či pronájemci bytu, ale i s veřejnými zaměstnanci včetně úředníků, kteří s cizinci denně komunikují (např. na cizinecké policii). Problém jazykové bariéry uvádí 40 % respondentů a dalších 18 % upozorňuje i na nepřítelš mezinárodní pohled místních na cizince, přičemž konzervativní je údajně především starší generace obyvatel. Třetí největší nevýhodou města Brna je na základě 12 % odpovědí zdejší letecké spojení. Podle respondentů jsou lety velmi omezené. Negativně se také někteří vyjádřili k čistotě města, špinavé jsou podle respondentů například dopravní prostředky, některé ulice v blízkosti centra, či okolí hlavního nádraží. Dále už šlo o menšinové či individuální názory.

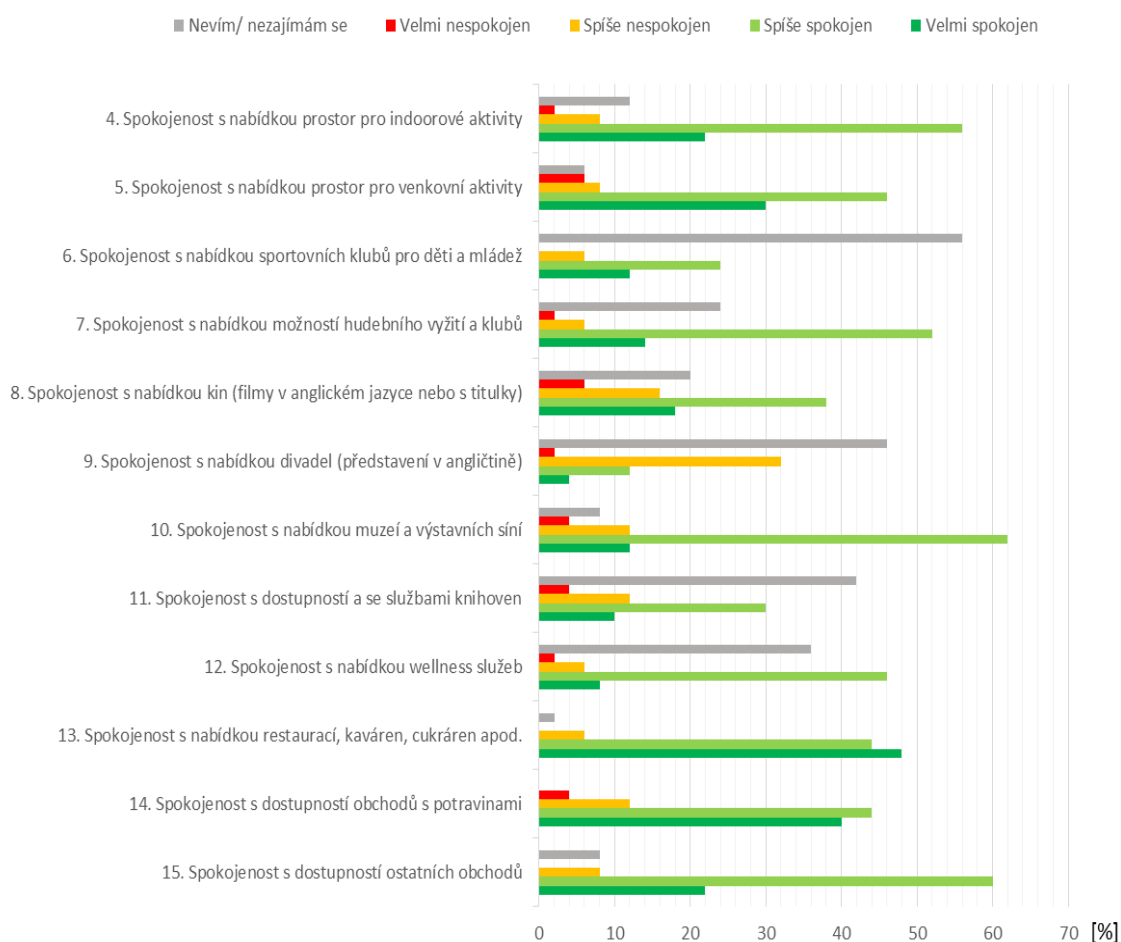
5.3 Spokojenost cizinců s volnočasovými aktivitami

Volnočasové aktivity jsou velmi individuálním aspektem kvality života každého z nás. Někteří lidé rádi relaxují v klidu, jiní preferují aktivní odpočinek, například při sportu. Vědci a výzkumníci mají vzhledem ke svému časově náročnému povolání menší množství volného času, což ale neznamená, že se o tuto oblast života nezajímají vůbec a neprovozují žádné volnočasové aktivity.

Z obrázku č. 9 je patrné, že největší spokojenost u respondentů vyvolává nabídka restaurací, kaváren, cukráren apod. (přes 90 % „velmi“ nebo „spíše spokojených“ respondentů), dále dostupnost obchodů s potravinami a ostatních obchodů (necelých 90 %) a v neposlední řadě i nabídka prostor pro indoorové aktivity (myšleno sportovní haly, kluby apod.) a nabídka muzeí a výstavních sál (přes 70 %).

Respondenti jsou nejméně spokojeni s nabídkou divadel (představení v angličtině), kdy celá třetina z nich označila odpověď „spíše nebo velmi nespokojen“. Vyřadíme-li respondenty, kteří neodpověděli nebo se o tuto oblast nezajímají, nespokojenost respondentů převažuje nad spokojeností, a to dokonce o více než o polovinu. Přes pětinu respondentů není spokojeno ani s nabídkou kin (filmy v anglickém jazyce nebo s titulky). U obou oblastí se opět jedná o problém s komunikačním jazykem, který není v Brně dostatečně používán i přes to, že jedna z hlavních strategicky významných skupin obyvatel města je převážně anglicky mluvící.

Vzhledem k zaměstnání respondentů, ve kterém je velmi důležitá práce s literárními zdroji, není dostatečná ani spokojenost s dostupností a se službami knihoven – téměř třetina respondentů, kteří tuto oblast hodnotili, označila odpověď spíše nebo velmi nespokojen. S ostatními oblastmi volnočasových aktivit v Brně jsou respondenti spíše spokojeni.

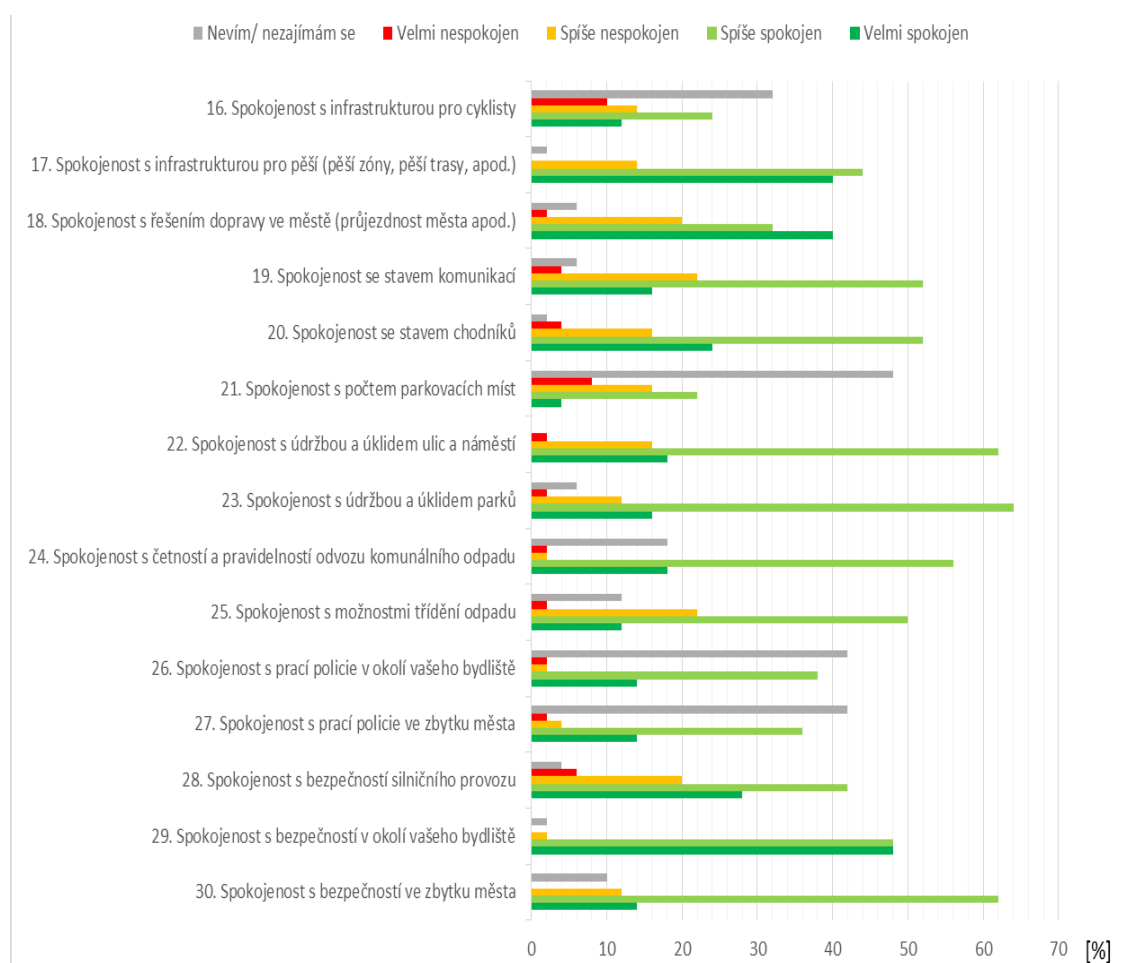
Obrázek 9: Spokojenost respondentů s volnočasovými aktivitami (zdroj: vlastní výzkum)

5.4 Spokojenost cizinců s dopravou, údržbou města a bezpečností obyvatel

V této kapitole je postupně vyhodnocena spokojenost respondentů s dopravou, údržbou města a bezpečností, přičemž u vybraných oblastí je rozlišeno i bydliště respondentů, v rámci kterého svou spokojenost hodnotí. Výsledky odpovědí této části dotazníku jsou znázorněny v obrázku č. 10.

Co se týče **dopravy** ve městě, třetina respondentů, kteří ohodnotili svou spokojenost s infrastrukturou pro cyklisty, je spíše nebo velmi nespokojena. Možnost „nespokojen“ zde dokonce označilo nejvíce respondentů z této části dotazníku (10 %). Vzhledem k rozsahu vzorku respondentů z těchto údajů nelze vyvozovat definitivní závěr. Pokud by ale město chtělo snížit nespokojenost respondentů v této oblasti, pro konkrétní opatření by bylo vhodné dále zjistit trasy využívané respondenty a konkrétní prvky nespokojenosti. Může jít o nedostatek cyklostezek, o jejich stav, značení,...

Nejvíce rozporuplně byla hodnocena spokojenost s počtem parkovacích míst, kdy z 50 % respondentů, kteří svou spokojenost vyjádřili kladně nebo záporně, bylo 52 % velmi nebo spíše spokojeno a 48% velmi nebo spíše nespokojeno. Vzhledem k tomu, že druhá polovina respondentů se k počtu parkovacích míst nevyjádřila, nebo ji tato oblast nezajímá, lze počet parkovacích míst vyhodnotit jako pro respondenty méně důležitý faktor kvality života. Nejvíce jsou respondenti spokojeni s infrastrukturou pro pěší i se stavem chodníků, a také řešení dopravy ve městě bylo hodnoceno převážně pozitivně.

Obrázek 10: Spokojenost respondentů s dopravou, údržbou města a bezpečností obyvatel
(zdroj: vlastní výzkum)

Co se týče hodnocení **údržby a úklidu města**, respondenti jsou převážně spokojeni. Jen možnosti třídění odpadu by podle 24 % respondentů mohly být lepší (opět v součtu „spíše“ i „velmi nespokojení“, „spíše“ nebo „velmi spokojení“ tvořili 62 %).

V oblasti **bezpečnosti** byli respondenti jednoznačně nejvíce spokojeni s bezpečností v okolí jejich bydliště (spíše spokojeno 48 % respondentů, velmi spokojeno taktéž). Spokojenost s bezpečností ve zbytku města byla o poznání menší, stále ale přijatelná. O práci policie v místě bydliště a zbytku města se téměř polovina respondentů nezajímá nebo neví, zda jsou s ní spokojeni, ale druhá polovina ji hodnotila z velké většiny pozitivně.

5.5 Spokojenost cizinců s veřejným prostranstvím a životním prostředím

Jak již bylo zmíněno v teoretické části této bakalářské práce, zájem o aspekty kvality života spojené s životním prostředím vystupuje stále více do popředí. Právě proto je spokojenost respondentů s touto oblastí velmi důležitá a je pozitivní, že až na pár výjimek jsou respondenti „spíše“ nebo „velmi spokojeni“ s veřejným prostranstvím a životním prostředím v Brně i okolí.

Jak již respondenti naznačili v úvodu dotazníku, jednou z největších předností Brna je vysoká kvalita životního prostředí, která zahrnuje velké množství zeleně ve městě a mnoho lesů a krásné přírody v okrajových částech města a brněnském okolí. Proto nejsou pozitivní výsledky spokojenosti znázorněné na obrázku č. 11 příliš překvapivé.

Nespokojenost se vyskytuje u otázky týkající se kvality pitné vody, ke které se 16 % respondentů vyjádřilo negativně. Polovina z nich bydlí v MČ Brno – centrum, což znamená, že více než čtvrtina respondentů bydlících v této MČ není spokojena se zdejší kvalitou pitné vody. Je otázkou, zda jde pouze o náhodu, nebo je možné, že v centru města má z nějakého důvodu pitná voda opravdu sníženou kvalitu.

Druhá otázka zahrnující více negativních odpovědi se týkala kvality životního prostředí v centru města. Tam je přirozeně méně zeleně a kvůli větší koncentrací lidí a dopravy i více hluku, znečištění a podobně. Znepokojující by mohly být také odpovědi „spíše nespokojen“ (14 %) týkající se spokojenosti s kvalitou životního prostředí v místech bydliště respondentů. Téměř tři čtvrtiny z nich však bydlí v MČ Brno – střed a jedná se tedy opět o problém veřejných prostor v centru. Vzhledem k tomu, že i podle „Typologie residenčních lokalit SLDB 2011 (ZSJ) Brno-město“ (Burjanek, 2013) se v centru nachází lokality s výskytem rezidentů vysokého sociálního statutu, mělo by se město snažit, aby byla na kvalitu životního prostředí v centru města, a to především v těchto lokalitách obydlených elitou, zaměřena větší pozornost.

Obrázek 11: Spokojenost respondentů s veřejným prostranstvím a životním prostředím (zdroj: vlastní výzkum)

5.6 Spokojenost cizinců se zdravotnickými službami a školstvím

Jak již bylo zmíněno v kapitole 4.2, zdravotnictví a vzdělávací základna tvoří dvě významná odvětví v Brně a mají zde pevný základ a slibný potenciál. Jak jsou s kvalitou a dostupností školských a zdravotnických zařízení v Brně spokojeni respondenti je znázorněno v obrázku č. 12.

Z průzkumu vyplývá, že 60 % respondentů je „spíše“ nebo „velmi spokojeno“ s dostupností zdravotnické péče v Brně a spokojenost s kvalitou zdravotnické péče je jen o 2 % menší. Tyto výsledky byly očekávány vzhledem k přítomnosti dvou fakultních nemocnic ve městě, obvodních poliklinik a množství soukromých ordinací. Je zde tedy „z čeho vybírat“ pokud jde o lékařskou péči. Vědci z některých výzkumných skupin v CEITECu navíc s některými z oddělení fakultních nemocnic spolupracují a někteří zaměstnanci CEITECu jsou dokonce částí úvazku zaměstnání ve Fakultní nemocnici

u sv. Anny. Necelá čtvrtina respondentů není spokojena s dostupností ani kvalitou zdravotnické péče, nebyla však nalezena žádná shoda těchto respondentů v národnosti, místě bydliště, ani jiné souvislosti s odpověďmi, nelze tedy z jejich nespokojenosti vyvozovat závěry. Kolem 20 % respondentů označilo možnost „nevím/nezajímám se“ a v komentáři někteří upřesnili, že zde se zdravotnickou péčí zatím nemají zkušenosti, proto svou spokojenost nemohli posoudit.

Obrázek 12: Spokojenost respondentů se zdravotnickými službami a školstvím (zdroj: vlastní výzkum)

U otázek týkajících se školek, základních a středních škol, se naprostá většina respondentů vyjádřila pomocí odpovědi „nevím/nezajímám se“. Je tedy nanejvýš pravděpodobné, že cizinci ve vědě a výzkumu v Brně buď děti ve školním či předškolním věku vůbec nemají, nebo mají rodinu jinde, než v Brně, či zde rodinu a děti mají, ale záležitosti týkající se docházky do školy řeší partner. S dostupností školek je přesně 14% respondentů „spíše“ nebo „velmi spokojeno“ a 14 % „spíše“ nebo „velmi nespoko-

jeno“, ostatní respondenti označili možnost „nevím/nezajímám se“. Polovina rodičů řešících umístění dítěte/děti do školky má tedy problém s dostupností školek, do kterých by mohly být umístěny jejich děti, které pochází s národnostně smíšených rodin nebo z rodin s celkově jinou národností členů, než českou. I když nelze vyvozovat závěr na základě odpovědí takto malého vzorku respondentů, tento nedostatek by v budoucnu mohl znamenat velký problém, pokud je cílem města udržet si zde kvalifikované cizince. Je totiž předpokladem, že pokud by zde měli strávit část svého života a pracovat zde, budou muset vyřešit i rodinnou situaci – zaměstnání svého partnera v Brně a umístění svých dětí do škol (ideálně anglických nebo bilingválních). Vzhledem k vysokému vzdělání této cílové skupiny je zároveň nanejvýš pravděpodobné, že budou vyžadovat velmi kvalitní vzdělání i pro svoje děti. Z tohoto pohledu tedy ani odpovědi týkající se spokojenosti s kvalitou školek, kdy třetina respondentů není spokojena, nejsou přijatelné. V dalších komentářích k tématu někteří respondenti dodávají, že kromě toho, že jsou anglické a bilingvální školky velmi špatně dostupné, jsou i velmi drahé.

Svou spokojenost s dostupností a kvalitou vysokých škol už vyjádřila více než polovina respondentů. To proto, že se sami ve vysokoškolském prostředí pohybují (laboratoře projektu CEITEC jsou většinou součástí kampusů nebo budov univerzit a nadaní vysokoškolští studenti bývají přijati do výzkumných týmů). Není překvapením, že v „univerzitním městě“ je přes 90% respondentů, kteří se vyjádřili pozitivně či negativně, s dostupností a přes 85 % s kvalitou vysokých škol „spíše“ nebo „velmi spokojeno“.

Převaha odpovědí „nevím/nezajímám se“ téměř u všech otázek týkajících se školství svědčí o faktu, že v současné době tato oblast pro respondenty z cílové skupiny není podstatná. Ale vzhledem k současnému trendu migrace kvalifikovaných pracovníků sil a zaměření strategie Brna i JMK na tuto skupinu by mělo město počítat s rostoucím zájmem kvalifikovaných cizinců o vzdělávání pro sebe i své děti.

5.7 Spokojenost cizinců s bydlením

V této části byly odpovědi na otázky logicky rozděleny podle městských částí, ve kterých respondenti bydlí. Z průzkumu vyplynulo, že většina respondentů je s aspekty bydlení v Brně spokojena, nejvíce s dostupností a kvalitou bydlení v jejich městské části. Již v úvodu dotazníku (v části týkající se výhod a nevýhod města) někteří respondenti uvedli, že měli problém sehnat bydlení kvůli jazykové bariéře nebo předpoklům majitelů či nájemců.

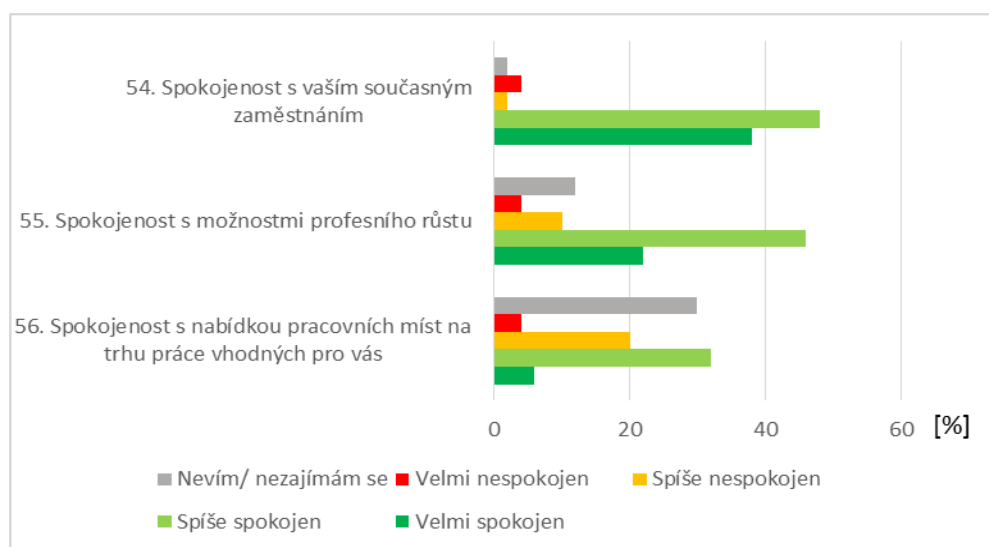
S cenami bydlení je „spíše“ nebo „velmi spokojeno“ 68 % respondentů a „spíše“ nebo „velmi nespokojeno“ 28 % respondentů, což je více, než čtvrtina. Je ale otázka, zda s cenami bydlení může město vůbec něco udělat, když není vlastníkem obytných bytů ani domů. Nelze tedy než tento stav konstatovat a v oblastech s dražším bydlením se pokusit o přiměřeně kvalitní prostředí luxusnějších lokalit.

Obrázek 13: Spokojenost respondentů s aspekty bydlení v Brně (zdroj: vlastní výzkum)

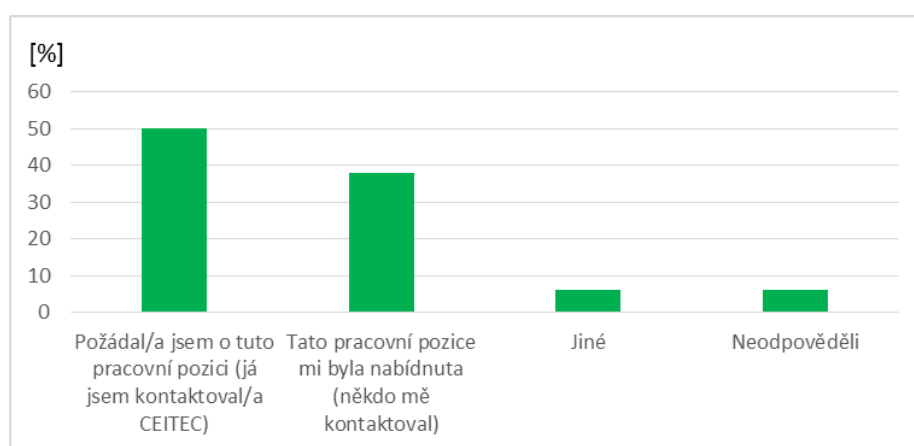
5.8 Spokojenost cizinců s prací a možnostmi na trhu práce

Výsledky prezentované v této části dotazníku (jak je uvedeno v metodice) se vztahují převážně k zaměstnání respondentů v rámci projektu CEITEC, respektive ve výzkumu a vývoji. Jak je zřejmé z obrázku č. 14, 86 % respondentů, je se svým současným zaměstnáním „spíše“ nebo „velmi spokojeno“. Méně spokojeni (necelých 70 % respondentů) už jsou potom s možnostmi profesního růstu. Zde samozřejmě záleží, na jaké pracovní pozici se respondenti zrovna nacházejí a u těch, kteří odpověděli „spíše“ nebo „velmi nespokojen“ je velká pravděpodobnost, že bude-li jim nabídnuta lákavější pozice mimo Brno, nezdrží se zde pouze kvůli kvalitě života a půjdou za lepšími pracovními vyhlídkami. Podle mé vlastní zkušenosti jsou totiž vysoké ambice pro tuto cílovou skupinu charakteristické.

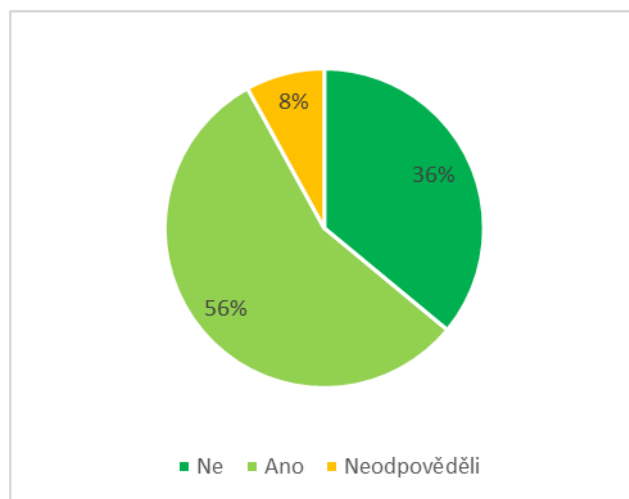
Obrázek 14: Spokojenost respondentů s prací a možnostmi na trhu práce (zdroj: vlastní výzkum)

Z obrázku č. 15 vyplývá, jak se cizinci vysoce kvalifikovaní ve výzkumu a vývoji pracující v CEITEC ke své pracovní pozici (a tedy do Brna) dostali – přesně polovina si o pozici v CEITEC sama zažádala, což je pozitivní výsledek, protože tato strategicky významná skupina obyvatel města se sama snaží získat pracovní pozice ve vědecko-výzkumné instituci v Brně. Celkem 36 % respondentů se do Brna dostalo přijetím nabídky na pracovní pozici, což značí aktivní snahu o nalákání cílové skupiny do Brna ze strany zaměstnavatele. Město by tyto snahy mělo podporovat a k lákavé nabídce zaměstnání připojit propagaci kvality života ve městě, aby se potenciální zaměstnanci vědecko-výzkumných institucí v Brně rozhodovali nejen na základě kvalitních pracovních nabídek, ale byli přitahováni i kvalitním prostředím k životu. Pokud respondenti označili odpověď „jiné“, šlo o vzájemnou kooperaci zaměstnance a zaměstnavatele při hledání pracovní pozice v CEITEC.

Obrázek 15: Vyhodnocení odpovědí na otázku „Jak jste se dozvěděl/a o svém současném zaměstnání?“ (zdroj: vlastní výzkum)

Na závěr části dotazníku týkající se práce byla položena otázka týkající se lokalizace zaměstnání v městě Brně (viz obrázek č. 16). Je potěšitelné, že více než polovina respondentů (přesně 56 %) brala již při zvažování zaměstnání v CEITEC jako výhodu, že je situován v Brně a tedy měli k místu pozitivní postoj od začátku svého působení zde.

Obrázek 16: Vyhodnocení odpovědí na otázku „Byla pro vás při hledání pracovní pozice výhoda, že je CEITEC situován v Brně?“ (zdroj: vlastní výzkum)

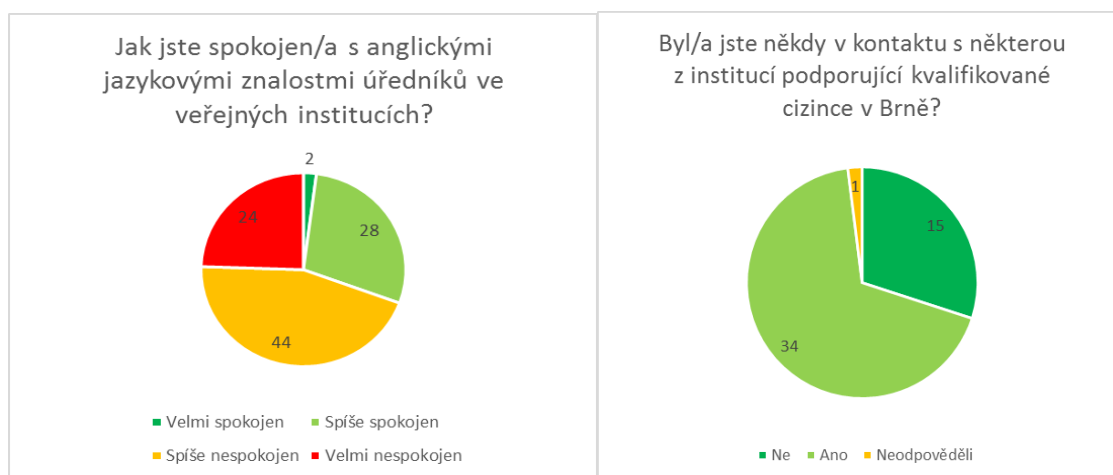
5.9 Kontakt respondentů s institucemi podporujícími kvalifikované cizince v Brně

V této části dotazníku respondenti ještě jednou potvrdili svou převážnou nespokojenost se znalostmi společného jazyka při kontaktu s úředníky, se kterými se každý cizinec dlouhodobě žijící v Brně musí setkávat a vyřizovat s nimi formality ohledně pobytu v Brně, pojištění a podobně. Proces vyřizování pro cizince povinné dokumentace se tak především pro nově příchozí cizince může stát velmi nepříjemným, nesrozumitelným a zdoluhavým. Odpovědi respondentů týkající se této oblasti jsou znázorněny na obrázku č. 17.

Nejen pro účely zprostředkování pohodlnějšího kontaktu s úřady v Brně funguje hned několik institucí podporující kvalifikované cizince v Brně. Z obrázku níže je patrné, že tyto instituce jsou respondenty hojně využívány, zkušenost s některou z nich má téměř 70% respondentů.

Respondenti upřesnili, se kterými z těchto institucí mají osobní zkušenost a s čím jim zaměstnanci těchto institucí pomohli. Celkem 18 respondentů zmiňuje zkušenost se sítí EURAXESS Česká republika, která zahrnuje portály a centra poskytující

informace a pomoc jak přijíždějícím, tak vyjíždějícím výzkumným pracovníkům v celé Evropě; jedno ze středisek EURAXESS Česká republika se nachází i v Brně (euraxess.cz, 2015). Euraxess respondentům v minulosti pomohl například s hlášením pobytu cizinců na cizinecké policii, při vyřizování a prodlužování účtu a VISA karet či s vyřizováním povolení k pobytu a podobně.

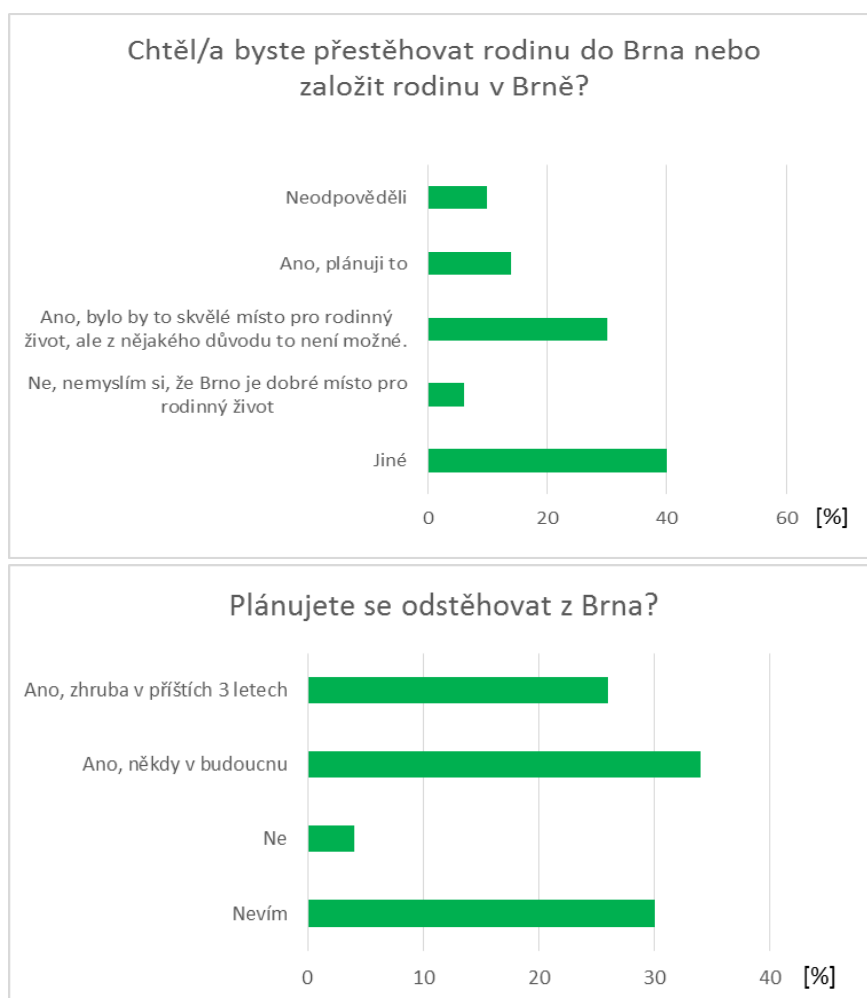
Obrázek 17: Kontakt respondentů s institucemi podporujícími kvalifikované cizince v Brně (zdroj: vlastní výzkum)

Druhou institucí nejčastěji využívanou kvalifikovanými cizinci v Brně je Brno Expat Centrum, které funguje za podpory Magistrátu města Brna a je centrem pro pomoc zahraničním odborníkům (tzv. expatům), kteří žijí v Brně nebo se do města chystají za prací, výzkumem či vzděláním. Experti BEC pomáhají zájemcům rovněž zorientovat se při vyřizování formalit na českých úřadech, radí například v oblasti pojištění, dopravy, živnostenského podnikání či volnočasových aktivit. Kromě konzultací a mnohdy i osobní asistence při problémech s českými úřady se v BEC věnují také pořádání odborných i neformálních setkání, seminářů, výletů a dalších veřejných akcí. (Brnopolis, 2015)

V menším množství je respondenty využíváno Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu (viz kapitola 3.2.1) a někteří zmínili i využití pomoci v rámci „welcome service“ fungujícího v CEITEC.

5.10 Výhled respondentů do budoucna

Zda respondenti plánují zůstat v Brně, mít zde rodinu, nebo se naopak plánují v nějaké době z Brna odstěhovat, je znázorněno v obrázku č. 18.

Obrázek 18: Výhled respondentů do budoucna (zdroj: vlastní výzkum)

Z odpovědí respondentů vyplývá, že usadit se v Brně i s rodinou plánuje pouze 14 % z nich. Přes 40 % respondentů uvedlo jinou, než v dotazníku nabídnutu odpověď. Nejčastěji se jednalo o odpovědi „nevím/ještě neplánuji rodinu“ (14 % respondentů) a „už zde rodinu mám“ (16 % respondentů). Tyto možnosti by vzhledem k četnosti výskytu měly být zařazeny jako jedna z možností v případě dalšího šetření.

Nicméně je tedy zřejmé, že 30 % respondentů zde již rodinu má, nebo ji sem plánuje přestěhovat či ji zde časem založit. Zbytek respondentů buď ještě neví (lze tedy v budoucnu ovlivnit jejich názor), nebo rodinu mít v Brně nechtějí/nemohou. Pokud respondenti uvedli, že nechtějí do Brna přestěhovat svou rodinu nebo ji zde založit, uváděli jako důvod nedostatek kvalitních a dostupných škol, drahé školy pro děti cizinců, nebo že život v Brně je pro cizince s rodinami příliš těžký (jazyková bariéra, náročná integrace). To by mohlo být pro udržitelnost této strategicky významné skupiny osudné.

Ani odpovědi na otázku týkající se plánů na případné stěhování nepřinesla pro Brno příliš pozitivní výsledky z hlediska udržitelnosti kvalifikovaných cizinců v Brně. Pouhá 4 % respondentů uvedla, že se z Brna neplánují odstěhovat. Celých 30 % respondentů ještě „neví“ a lze tedy jejich názor v budoucnu ovlivnit. A 34 % respondentů o odchodu z Brna již uvažuje, ale bez konkrétního časového výhledu. I jejich názor by se dal možná ještě ovlivnit. Odliv 26% části respondentů můžeme očekávat již v nejbližší době (přibližně 3 roky).

Pokud by měli přijatelnou možnost, chtěli by se vědci z brněnského CEITECu přestěhovat nejčastěji do Německa (22 %, např. Curych, Mnichov), Velké Británie (16 %, např. Londýn), jinam do České republiky (10 %, jinde v Brně, Praha), do Rakouska (8 %, např. Vídeň), Skandinávie (8 %), Francie nebo Španělska (po 6 %).

6 Doporučení na základě výsledků dotazníkového šetření

Jak již bylo řečeno výše, dotazníkové šetření, které součástí této bakalářské práce, mělo objasnit, zda jsou cizinci kvalifikovaní ve vědě a výzkumu v městě Brně spokojeni s kvalitou života a zda lze předpokládat udržitelnost této pracovní síly ve městě. Zároveň se jednalo o ověření metodiky zjišťování spokojenosti kvalifikovaných cizinců ve strategických odvětvích v městě Brně. V následujících kapitolách proto budou navržena doporučení pro obě tyto části.

6.1 Doporučení pro zlepšení kvality života cizinců v Brně

Z výsledků dotazníku je zřejmé, že nejvíce spokojeni jsou respondenti s kvalitou životního prostředí v Brně i okolí, hlavně co se množství zeleně a dostupné přírody týče. Vybavenost města službami dostupnými pro všechny bez rozdílu národnosti či sociálního statusu (kultura, obchody, stravovací a odpočinková zařízení, doprava,...) je také dostatečná, snad až na pár drobností, jako je počet parkovacích míst, infrastruktura pro cyklisty, a podobně. Tyto nedostatky si však již město uvědomuje a snaží se je postupně napravit (např. nové garáže u Janáčkova divadla v centru města), protože mají význam obecně pro všechny obyvatele Brna.

Velké mezery má ale město Brno v infrastruktuře specifické pro cizince. Pokud chce v budoucnu přitahovat další zahraniční kvalifikované vědce a výzkumníky, mělo by pro ně aktivně budovat infrastrukturu, která naplňuje jejich potřeby – konkrétně bourat jazykové bariéry, podporovat multilingvální kulturní akce, více podporovat instituce pro kvalifikované cizince, které jsou zkušené v pomoci této cílové skupině, rozšířit nabídku školek a škol pro děti cizinců a počítat se zaměstnáním partnerů kvalifikovaných cizinců, pokud se podaří docílit jejich usídlování ve městě. Dále také zlepšit dostupnost do Brna pomocí letecké dopravy, kterou vědci a výzkumníci využívají více, než běžní obyvatelé města, zvýšit čistotu města v některých slabších místech kvalifikovanými cizinci často navštěvovaných a v neposlední řadě podpořit integraci cizinců mezi české obyvatele města, z nichž někteří podle odpovědí nejsou přesvědčeni o přínosu těchto cizinců v Brně. Všechny tyto uvedené aspekty života zahraničních vědců a výzkumníků v Brně byly respondenty vyhodnoceny jako velmi důležité a některé z nich (konkrétně viz kapitola 5) naprosto nedostačující ke spokojené existenci kvalifikovaných cizinců ve městě.

Přiliv zahraničních pracovníků do vědy a výzkumu v městě Brně a vznik mezinárodních výzkumných týmů zvyšujících prestiž vědy a výzkumu by mělo kromě úsilí zaměstnavatelů podpořit i město a propagovat Brno jako „kvalitní místo pro život vědců

i jejich rodin“. Jaké výhody města by mohly být v rámci propagace prezentovány, bylo také zjištěno v rámci tohoto dotazníkového šetření a vyhodnoceno v kapitole 5.2.

6.2 Doporučení pro další výzkum

Přestože byl tento dotazník vytvořen na základě dotazníku profesionálně sestaveného pro potřeby indikátorové sestavy města Brna, konzultován se sociologem a proběhla i jeho jazyková korekce a kontrola srozumitelnosti pro cílovou skupinu, při jeho vyhodnocování byly odhaleny i některé nedostatky. Jejich napravení by mělo být při případném budoucím výzkumu zajištěno následujícími úpravami v dotazníkovém archu:

- Nastavit v interaktivním webovém formuláři všechny položky dotazníku (kromě identifikačních) jako povinné k vyplnění, s tím, že všude bude nabídnuta i možnost „nevím/nezajímám se“. Bude tak zamezeno vynechávání otázek, a pokud se někdo k otázce nechce vyjádřit, nemusí ji vynechávat zcela nevyplněnou.
- Zdůraznit potřebu upřesnění města a instituce, ze které respondenti do Brna přišli. V rámci tohoto výzkumu někteří uvedli pouze město, někteří pouze instituci a to navíc v různých tvarech a zkratkách.
- Rozšířit otázku týkající se města a instituce, ze které respondenti do Brna přišli, o požadavek uvedení všech předchozích měst a institucí (případně i dobu), ve kterých respondenti dříve působili.
- Doplnit otázku upřesňující počet dětí respondentů a jejich věk z důvodu lepšího určení potřeb rodin kvalifikovaných cizinců (vzdělání, kulturní a jiné vyžití, služby pro rodinu,...).
- Při rozšíření vzorku a reprezentativním šetření vyžadovat i uvedení ulice z důvodu přesnější analýzy otázek zaměřených na spokojenost s některými aspekty v okolí bydliště respondentů a možnosti srovnání výsledků s Typologií residenčních lokalit města Brna (viz kapitola 5.1).
- Do části dotazníku týkající se dopravy ve městě přidat i otázky týkající se dostupnosti města, hlavně co se leteckého spojení týče (např. jak často respondenti využívají letecké spoje, případně jaký dopravní prostředek v rámci pracovních cest preferují, kam nejčastěji cestují apod.).

Pokud bude v budoucnu realizováno podobné šetření, je také nutné zvážit, zda dotazník zanechat v takto vyčerpávající formě z důvodu kvalitních a konkrétních výsledků, nebo zda jej zestručnit či rozdělit na více částí a zabývat se jimi postupně. Rozhodně by ale měl být vzorek respondentů rozšířen o vědce slovenské a české národnosti, protože i oni jsou součástí této pro Brno strategicky významné části lidského kapitálu. Vzhledem k tomu, že i jejich pracovním komunikačním jazykem je angličtina, není nutné jej překládat či upravovat do jiné podoby.

7 Závěr

V rámci této bakalářské práce byla zkoumána problematika udržitelnosti jedné ze skupin obyvatel ve městě Brně, které jsou pro město strategicky významné – vysoce kvalifikovaných zahraničních pracovníků ve výzkumu a vývoji. V teoretické části byly vymezeny koncepty a pojmy týkající se této problematiky a navržen z nich vyplývající vztah mezi kvalitou života, lidským kapitálem a rozvojem regionů. Dále bylo charakterizováno zájmové území a vymezena cílová skupina.

V praktické části bakalářské práce byly vyhodnoceny výsledky vyplývající z dotazníkového šetření, které bylo realizováno na menším nereprezentativním vzorku respondentů z důvodu ověření metodiky šetření a správnosti sestavení dotazníku. Toto šetření mělo také za cíl ověřit, zda jsou tyto respondenti spokojeni s kvalitou života v Brně a nastínit tak subjektivní dimenzi kvality života z jejich pohledu. Jak již bylo zmíněno v úvodu, lákavé a dobře oceněné pracovní pozice jsou jistě jednou ze složek spokojenosti kvalifikovaných pracovníků v Brně. Neméně důležité je však zajistit jim zde kvalitní a příjemné místo pro život. Právě tento aspekt může z velké části ovlivnit jejich pozdější rozhodnutí, zda v Brně zůstanou delší dobu a případně se zde usadí natrvalo, nebo zda se přemístí za prací jinam a zároveň tam přesunou i své vědomosti a schopnosti.

Z šetření vyplynulo, respondenti jsou s kvalitou života v Brně spokojeni pouze částečně, a to převážně s aspekty kvality života, které se týkají běžné infrastruktury města. Neuspokojuje je však nedostatečná integrace cizinců jak z hlediska sociálního, tak jazykového. Je to problém, který může tyto obyvatele města Brna od pobytu zde odrazovat a znepríjemňovat jim jak nejen počáteční dojmy z života ve městě a vyřízení nezbytných formalit pro práci a pobyt zde, ale i následný každodenní pobyt. A i když tento problém vyplynul z analýzy odpovědí pouze malého vzorku respondentů, stejný pocit mohou mít i ostatní kvalifikovaní cizinci v Brně. Jen intenzita jeho vnímání se může lišit podle toho, jak často se daný jedinec dostává do styku s ostatními obyvateli Brna.

Samozřejmě existují vědci, kteří tráví v laboratoři téměř veškerý svůj čas, případně svůj volný čas tráví jinde, než v Brně (na dovolené, u rodiny v domovské zemi). Proto pro ně prostředí města, ve kterém se jejich zaměstnání nachází, nemusí být aktuálně významné. I tyto kvalifikovaní pracovníci však potřebují, aby byla v místě jejich práce a bydliště dobrá infrastruktura a i oni si většinou dříve nebo později založí rodinu. Potom jim začne záležet na zdejší kvalitě života minimálně zprostředkovaně kvůli spokojenosti členů rodiny.

Proto by veřejní činitelé v Brně měli tento aspekt kvality života charakteristický pro cílovou skupinu zkoumanou v této práci rozhodně co nejdříve zlepšit. Dále by město mělo stavět na své jedinečnosti (kultura, ŽP,...) a pomáhat vědecko-výzkumným a jiným strategicky významným institucím přilákat sem kvalifikované zahraniční pra-

covníky nejen na základě kvalitních a dobře zajištěných pracovních pozic, ale i na základě toho, že Brno je krásný místem, kde by mohli kvalifikovaní cizinci strávit (případně i se svou rodinou) dlouhou dobu a možná i celý život.

Na závěr je nutno zdůraznit, že je samozřejmě nutné hledat kompromisy mezi názory na kvalitu života z pohledu všech skupin obyvatelstva v daném městě a také porovnávat tyto subjektivní názory s objektivní dimenzí kvality života. Kvalifikovaní cizinci zde pochopitelně budou spokojeni především tehdy, když ucítí, že jsou chtěni a vítáni jak zaměstnavatelem a městskou správou, tak i ostatními obyvateli města, se kterými se denně dostávají do kontaktu a pro jejichž blaho vlastně věda a výzkum ve světě vůbec existuje.

8 Seznam zdrojů

8.1 Seznam literárních zdrojů

ANDRÁŠKO, Ivan. Hlavné komponenty spokojnosti s kvalitou životných podmienok v mestských štvrtiach Bratislavy. In *Změny regionálních struktur ČR a SR*. Brno: Ústav geoniky AV ČR, 2008, s. 74-79. ISBN 978-80-86407-33-3.

ANDRÁŠKO, Ivan. *Quality of life: an introduction to the concept*. 1st ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 87 s. ISBN 978-80-210-6669-4.

ANDRÁŠKO, Ivan, Pavlína LESOVÁ, Josef KUNC a Petr TONEV. Perception of Quality of Life in Brno Housing Estates. *Hungarian Geographical Bulletin*, 2013, vol. 63, č. 1, s. 99-109. ISSN 0015-5403. Dostupné také z: http://epa.oszk.hu/02500/02541/00017/pdf/EPA02541_hungeobull_2013_1_090-101.pdf

BABU, H. Ramesh a M. RAMESH. Relationship between job satisfaction and quality of work life of employees in service sector. *Perspectives of Innovations, Economics and Business*. 2013, 13(2): 58-71. DOI: 10.15208/pieb.2013.11. ISSN 1804-0527. Dostupné také z: http://academicpublishingplatforms.com/downloads/pdfs/pieb/volume14/201309160420_06_PIEB_Vol13_Issue2_Ramesh_Babu_and_Ramesh_Relationship_job_satisfaction_quality_work_life_employees_pp.58-71.pdf

BARNHILL, John. Brain Drain. in HAYES, Patrick J. *The making of modern immigration: an encyclopedia of people and ideas*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2012, 2 v. (xxviii, 828 p.). s. 143 – 161.

BURJANEK, Aleš. *Sociodemografická analýza územních částí města Brna (Analýza dat SLDB 2011)*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie a AUGUR Consulting s.r.o., 2013, 93 s. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/dokumenty-mesta/analyzy-studie-a-ankety/>

ČECHOVÁ, Zuzana. *Konkurenceschopnost lidského kapitálu*. Praha, 2010. 248 s. Disertační práce na fakultě mezinárodních vztahu Vysoké školy ekonomické. Vedoucí disertační práce Dana Zadražilová

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice, Foreigners in the Czech republic*. Praha, 2014b. ISBN 978-80-250-2582-6. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2014-qvpx8fb5ek>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice podle dat sčítání lidu* [online]. 2014c, 24 s. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-ceske-republice-podle-dat-scitani-lidu-2011-dxf917fpy>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Metodika k Ročnímu šetření o výzkumu a vývoji* [online]. 2015a, 20 s. [cit. 2015-05-20]. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23195540/metodika.docx/5fb4492a-f7da-44b3-a6eb-8e2b3c7c594d?version=1.1>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Výzkumní pracovníci podle státního občanství v okrese Brno-město v roce 2011*. 2015b.

HANCOCK, Trevor. *Quality of life indicators and the DHC* [online]. Kleinburg: Ontario Government Legislative Library, 2000 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.ontla.on.ca/library/repository/mon/24002/299271.pdf>

HAVLÍČKOVÁ, Věra. *Lidské zdroje ve výzkumu a vývoji*. Praha: Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání NVF, (2010), 74 s. ISBN 978-80-86728-45-2. – rok z MZK

HEŘMANOVÁ, Eva. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 239 s. ISBN 978-80-7419-106-0.

INDIKÁTOROVÁ SOUSTAVA STRATEGIE PRO BRNO - Vyhodnocení výsledků měření. Magistrát města Brna – Úsek rozvoje města, Kancelář strategie města [online]. 2014 [cit. 2015-05-20]. 158 s. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/dokumenty-mesta/koncepcni-dokumenty/strategie/>

KISLINGEROVÁ, Eva. *Nová ekonomika: nové příležitosti?*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011, xxi, 322 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-403-2.

KLUSÁČEK, Petr a Antonín VAISHAR. *Současné urbanizační pochody a obytné prostředí jako součást kvality života ve vnitřních částech evropských velkoměst*. *Geographia Slovaca* [online]. 2008, č. 25 [cit. 2012-10-01]. Dostupné z: http://www.sav.sk/journals/uploads/04031417GS_25_text.pdf

KOMINÁČKÁ, Jitka. *Moderní informační technologie pro podporu vyhodnocení prostorových indikátorů kvality života: aplikace ve venkovské krajině jižní Moravy*. 1. vyd. Brno: Konvoj, 2011, 141 s. ISBN 978-80-7302-162-7.

KOSTELECKÁ, Yvona, Josef BERNARD a Tomáš KOSTELECKÝ. *Zahraniční migrace vědců a výzkumníků a nástroje k jejímu ovlivnění*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, 117 s. ISBN 978-80-7330-134-7.

KRUGER, S. a D. PETZER. Measuring tourists' satisfaction with quality of life issues at an arts festival. *Acta Commercii*. IFAC, Houghton, South Africa, 2008, Vol 8: 113-127. ISSN 16807537. Dostupné také z: <http://actacommercii.co.za/index.php/acta/article/viewFile/74/74>

LAZAR, Theofild-Andrei. Subjective perception of the quality of life among rural inhabitants. In RUNCAN, Patricia-Luciana, Georgeta RATA a Stefan COJOCARU. *Applied social sciences: social Work*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing, 2013, s. 79-84. ISBN 978-14-4384-636-3.

MASSAM, Bryan H. Quality of life: public planning and private living. *Progress in Planning* [online]. 2002, vol. 58, s. 141-227 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: www.elsevier.com/locate/pplann

MAZOUCH, Petr a Jakub FISCHER. *Lidský kapitál: měření, souvislosti, prognózy*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011, xx, 116 s. ISBN 978-80-7400-380-6.

MEDERLY, Peter, Ján TOPERCER a Pavel NOVÁČEK. *Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje: kvantitativní, vícerozměrný a variantní přístup*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd CESES, 2004, 117 s. ISBN 80-239-4389-8.

MURGAŠ, František. *Prostorová dimenze kvality života*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012, 147 s. ISBN 978-80-7372-931-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. 2., podstatně rozš. vyd. Praha: Vodnář, 2013, 658 s. ISBN 978-80-7439-056-2.

OECD. *Analýza vzdělávací politiky 2001: [vzdělávání a odbornost]*. (Přeloženo z anglického originálu Education Policy Analysis – 2001). Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, 150 s. ISBN 802110399x.

OUŘEDNÍČEK, Martin a Jana TEMELOVÁ. *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012, 302 s. ISBN 978-80-200-2064-2.

PACIONE, Michael. Urban environmental quality and human wellbeing - a social geographical perspective. *Landscape and Urban Planning* [online]. 2003, vol. 65, 1-2, s. 19-30 [cit. 2015-05-18]. DOI: 10.1016/s0169-2046(02)00234-7. Dostupné z: www.elsevier.com/locate/landurbplan

PIKE, Andy, RODRÍGUEZ-POSE a John TOMANEY. *Local and regional development*. 1. vyd. New York: Routledge, 2006, 312 s. ISBN 04-153-5718-7

POTŮČEK, Martin et al. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Praha: Centrum pro sociální a ekonomické strategie, c2002, 686 s. ISBN 8086349063.

RIFKIN, Jeremy. *Evropský sen: jak evropská vize budoucnosti potichu zastiňuje Americký sen*. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 2005, 423 s. ISBN 80-86316-62-9.

ROGERSON, Robert J. Quality of Life and City Competitiveness. *Urban Studies* [online]. 1999, vol. 36, issue 5, s. 969-985 [cit. 2015-05-19]. DOI: 10.1080/0042098993303.

REGIONÁLNÍ INOVAČNÍ STRATEGIE JIHOMORAVSKÉHO KRAJE 2014-2020. Jihomoravské inovační centrum [online]. 2014 [cit. 2013-10-29]. 102 s. Dostupné z: <https://www.brno.cz/podnikatel-investor/risjmk/>

SEVEROVÁ, Lucie a Karel ŠRÉDL. *Znalostní ekonomika*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2010, 117 s. ISBN 978-80-213-2131-1.

STRATEGIE PRO BRNO. Statutární město Brno, Kancelář primátora města Brna - Kancelář strategie města [online]. 2014d [cit. 2013-10-29]. 118 s. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/dokumenty-mesta/koncepcni-dokumenty/strategie-pro-brno/#c4460353>

STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2014-2020. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [online]. 2013 [cit. 2013-10-29]. 150 s. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepcni-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-2014-2020>

STRATEGIE ROZVOJE LIDSKÝCH ZDROJŮ ČR. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [online]. 2003 [cit. 2013-10-29]. 51 s. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/dokumenty-o-dalsim-vzdelavani-a-celozivotnim-uceni-1>

TEMELOVÁ, Jana, Martin OUŘEDNÍČEK a Jakub NOVÁK. *Sociálně prostorová diferenciacie a její vliv na kvalitu života ve městech a obcích České republiky*. Praha: Univerzita Karlova, 2007, 1 DVD-ROM. ISBN 978-80-86561-81-3.

TEMELOVÁ, Jana, Lucie POSPÍŠILOVÁ a Martin OUŘEDNÍČEK. *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 203 s. ISBN 978-80-7380-378-0.

TREMBLAY, K. Academic Mobility and Immigration. *Journal of Studies in International Education* [online]. 2005, vol. 9, issue 3, s. 196-228 [cit. 2015-05-19]. DOI: 10.1177/1028315305277618.

URBANČÍKOVÁ, Nataša. *Ľudské zdroje v regionálnom rozvoji*. Vyd. 1. V Košiciach: Technická univerzita, Ekonomická fakulta, 2006, 206 s. ISBN 80-8073-600-6.

VADUROVÁ, Helena a Pavel MÜHLPACHR. *Kvalita života: teoretická a metodologická východiska*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 143 s. ISBN 80-210-3754-7.

VAN NOORDEN, Richard. Cities: Building the best cities for science. *Nature: the international weekly journal of science*. London: Nature Publishing Group, 2010, 467(7318): 906-908. DOI: 10.1038/467906a. ISSN 0028-0836. Dostupné také z: <http://www.nature.com/doifinder/10.1038/467906a>

VAVREČKOVÁ, Jana. *Postavení vědy a výzkumu v ČR; riziko odchodu vědců, výzkumných a vývojových pracovníků z ČR do zahraničí: souhrnná studie*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2007, 70, 9 s. ISBN 978-80-87007-82-2.

VAVREČKOVÁ, Jana a Ivo BAŠTÝŘ. *Působení fenoménu brain drain v ČR a výdělková motivace odborníků k práci v zahraničí*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2009, 73, 8 s. ISBN 978-80-7416-049-3.

VEENHOVEN, Ruut. The four qualities of life: Ordering concepts and measures of the good life. *Journal of Happiness Studies*. 2000, vol. 1, issue 1, s. 1-39. DOI: 10.1023/a:1010072010360.

Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

Volební program brněnské Strany zelených pro léta 2006 – 2010: Kvalita života v Brně [online]. 2006 [cit. 2015-03-29]. 16 s. Dostupné z: <http://www.zelenebrno.cz/wp-content/uploads/2013/06/program2006.pdf>

8.2 Seznam internetových zdrojů

BERNARDO, Richie. 2015's Best and Worst Metro Areas for STEM Professionals. Evolution Finance. *Wallet Hub* [online]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://wallethub.com/edu/best-worst-metro-areas-for-stem-professionals/9200/>

Brno Expat Centre. *Brnopolis o.s.* [online]. 2015 [cit. 2015-1-29]. Dostupné z: <http://www.brnoexpatcentre.eu/>

CEITEC - Central European Institute Of Technology [online]. 2013 [cit. 2015-4-25]. Dostupné z: <http://www.ceitec.cz/>

Data UNDP. *Human development reports* [online]. 2014 [cit. 2015-05-06]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/data>

EURAXESS Česká republika [online]. 2015 [cit. 2015-3-12]. Dostupné z: <http://www.euraxess.cz/cz/>

European Quality of Life Surveys (EQLS). *Eurofound* [online]. 2010 [cit. 2015-1-29]. Dostupné z: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/index.htm>

GREGOROVÁ, Eva a Jan ZVARA. 2014. Co vše o Brně prozrazují statistiky. *IBrno.cz* [online]. [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.ibrno.cz/brno/59801-co-vse-o-brne-prozrazuji-statistiky.html>

Human Development Index (HDI). *Human development reports* [online]. 2013 [cit. 2014-12-3]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi-table>

Charakter města Brna v postojích jeho obyvatel – rok 2013. *Statutární město Brno* [online]. 2013 [cit. 2015-3-12].

Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/dokumenty-mesta/analyzy-studie-a-ankety/charakter-mesta-brna-v-postojich-jeho-obyvatel-rok-2013/>

MasterCard česká centra rozvoje [online]. 2010 [cit. 2015-3-12]. Dostupné z: <http://www.centrarozvoje.cz/>

Počet a věkové složení obyvatel v obcích Jihomoravského kraje. *Český statistický úřad* [online]. 2014a [cit. 2015-3-12]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/pocet_a_vekove_slozeni_obyvatel_v_obcich_jihomoravskeho_kraje_k_31_12_2013/\\$File/obyvatelstvo_2013.pdf](http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/pocet_a_vekove_slozeni_obyvatel_v_obcich_jihomoravskeho_kraje_k_31_12_2013/$File/obyvatelstvo_2013.pdf)

Proč podnikat v Brně?. *Statutární město Brno* [online]. 2014b [cit. 2015-3-12]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/podnikatel-investor/proc-podnikat-v-brne/>

Publikace Education at a Glance. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2013-2015 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>

Regionální inovační strategie JMK 2014-2020. *Statutární město Brno* [online]. 2014a [cit. 2015-3-12]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/podnikatel-investor/risjmk/>

Rozvoj lidských zdrojů v Jihomoravském kraji. *Portál Jihomoravského kraje* [online]. 2015 [cit. 2015-3-12]. Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=42488&TypeID=2>)

Strategie pro Brno. *Statutární město Brno* [online]. 2014c [cit. 2015-3-12]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/dokumenty-mesta/koncepcni-dokumenty/strategie/>

Výrobní odvětví, věda a výzkum. *Magistrát města Brna* [online]. 2008 [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www2.brno.cz/index.php?nav01=112&nav02=1627&nav03=1634>

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
HDI	index lidského rozvoje (Human development index)
IT	informační technologie
JIC	Jihomoravské inovační centrum
JMK	Jihomoravský kraj
MČ	městská část
MMB	Magistrát města Brna
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Co-operation and Development)
OP	operační program
OSN	Organizace spojených národů
RIS JMK	Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje
SLDB	Sčítání lidí, domů a bytů
SRR	Strategie regionálního rozvoje
USA	Spojené státy americké (United States of America)
USD	Americký dolar (United States dollar)
VaV	věda a výzkum

Seznamy obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek 1: Základní charakteristiky konceptu kvality života.....	17
Obrázek 2: Maslowova pyramida základních potřeb	22
Obrázek 3: Regionální index kvality života (Human Development Index) v krajích ČR	23
Obrázek 4: Znázornění vztahů mezi lidskými zdroji, rozvojem regionů a kvalitou života	28
Obrázek 5: Schematické znázornění Strategie pro Brno.....	32
Obrázek 6: Délka pobytu respondentů v Brně v době vyplňování dotazníku.....	40
Obrázek 7: Bydliště respondentů v rámci městských částí Brna	41
Obrázek 8: Vyhodnocení spokojenosti respondentů s městem Brnem jako místem k životu.....	42
Obrázek 9: Spokojenost respondentů s volnočasovými aktivitami.....	44
Obrázek 10: Spokojenost respondentů s dopravou, údržbou města a bezpečností obyvatel	45
Obrázek 11: Spokojenost respondentů s veřejným prostranstvím a životním prostředím	47
Obrázek 12: Spokojenost respondentů se zdravotnickými službami a školstvím.....	48
Obrázek 13: Spokojenost respondentů s aspekty bydlení v Brně	50
Obrázek 14: Spokojenost respondentů s prací a možnostmi na trhu práce.....	51
Obrázek 15: Vyhodnocení odpovědí na otázku „Jak jste se dozvěděl/a o svém současném zaměstnání?“	51
Obrázek 16: Vyhodnocení odpovědí na otázku „Byla pro vás při hledání pracovní pozice výhodou, že je CEITEC situován v Brně?“	52
Obrázek 17: Kontakt respondentů s institucemi podporujícími kvalifikované cizince v Brně	53
Obrázek 18: Výhled respondentů do budoucna	54

Seznam tabulek

Tabulka 1: Komponenty kvality života podle Hancocka	18
Tabulka 2: Výzkumní pracovníci podle státního občanství v okrese Brno-město v roce 2011	37
Tabulka 3: Genderová a věková struktura respondentů.....	38
Tabulka 4: Národnost respondentů a předchozí místo pobytu	39

Seznam příloh

Příloha 1: Výzkumní pracovníci podle státního občanství v okrese Brno-město v roce 2011

Příloha 2: Formulář dotazníkového šetření Cizinci ve vědě a výzkumu v městě Brně: vnímání kvality života

Příloha 2: Formulář dotazníkového šetření Cizinci ve vědě a výzkumu v městě Brně: vnímání kvality života (zdroj: Vlastní návrh, dostupné z:

<https://docs.google.com/forms/d/1zk1p3XUPLxy40T4FwaGwDQxeQSWxb66YaZghLaiHs>

Foreigners in science and research in Brno: perception of quality of life

Dear Sir or Madam,

I would like to ask you to fill in this electronic form which is anonymous. The questionnaire is part of my bachelor thesis and it was created in cooperation with Brno city municipality, CEITEC and Brno Expat Centre. I believe your responses will help me enhance quality of life in Brno and make living conditions friendlier for qualified foreigners in Brno.

Thank you in advance for your help.

Lucie Brichackova

Employee of CEITEC MU, student of Mendel University

1. How satisfied or dissatisfied are you with Brno as the place where you live?

- Very satisfied
- Rather satisfied
- Rather dissatisfied
- Very dissatisfied

Imagine you would introduce Brno to a person, who has never been there.

2. Which **ADVANTAGES** of the city would you emphasize?

Please, name at least two.

3. Which **DISADVANTAGES** of the city would you emphasize?

Please, name at least two.

About your life in Brno...

How satisfied are you with the following areas regarding leisure activities in Brno?

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
4. Satisfaction with offer of spaces for indoor activities	☐	☐	☐	☐	☐
5. Satisfaction with offer of spaces for outdoor activities	☐	☐	☐	☐	☐
6. Satisfaction with offer of sport clubs for children and youth	☐	☐	☐	☐	☐
7. Satisfaction with offer of music venues and clubs	☐	☐	☐	☐	☐
8. Satisfaction with offer of cinemas (movies in English or with subtitles)	☐	☐	☐	☐	☐
9. Satisfaction with offer of theatres (performances in English)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Satisfaction with offer of museums and exhibition halls	☐	☐	☐	☐	☐
11. Satisfaction with availability and services of public libraries	☐	☐	☐	☐	☐
12. Satisfaction with offer of wellness services	☐	☐	☐	☐	☐

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
13. Satisfaction with offer of restaurants, cafés, confectioneries, etc.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Satisfaction with offer of grocery stores	☐	☐	☐	☐	☐
15. Satisfaction with offer of other shops	☐	☐	☐	☐	☐

Other comments regarding leisure activities in Brno...

How satisfied are you with the following areas regarding traffic, street maintenance (cleaning) and safety of residents in Brno?

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
16. Satisfaction with infrastructure for cyclists	☐	☐	☐	☐	☐
17. Satisfaction with infrastructure for walkers (pedestrian zones, sidewalks, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
18. Satisfaction with traffic organization in the city (traffic capacity)	☐	☐	☐	☐	☐
19. Satisfaction with condition of roadways	☐	☐	☐	☐	☐
20. Satisfaction with condition of pavements	☐	☐	☐	☐	☐
21. Satisfaction with number of parking spaces	☐	☐	☐	☐	☐
22. Satisfaction with maintenance and cleaning of streets and squares	☐	☐	☐	☐	☐

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
23. Satisfaction with maintenance and cleaning of parks	☐	☐	☐	☐	☐
24. Satisfaction with frequency and regularity of municipal waste collection	☐	☐	☐	☐	☐
25. Satisfaction with possibilities of sorting waste	☐	☐	☐	☐	☐
26. Satisfaction with work of police in the place of your residence	☐	☐	☐	☐	☐
27. Satisfaction with work of police in the rest of the city	☐	☐	☐	☐	☐
28. Satisfaction with safety of road traffic	☐	☐	☐	☐	☐
29. Satisfaction with safety in the place of your residence	☐	☐	☐	☐	☐
30. Satisfaction with safety in the rest of the city	☐	☐	☐	☐	☐

Other comments regarding traffic, street maintenance (cleaning) and safety of residents in Brno...

How satisfied are you with the following areas regarding public spaces and environment in Brno?

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
31. Satisfaction with availability of parks	☐	☐	☐	☐	☐
32. Satisfaction with availability of other public spaces suitable for rest (benches, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
33. Satisfaction with quantity of public greenery	☒	☐	☐	☐	☐
34. Satisfaction with quality of the environment in your city district (air, light pollution, noise, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
35. Satisfaction with quality of environment in Brno centre	☒	☐	☐	☐	☐
36. Satisfaction with quality of environment in Brno surroundings	☐	☐	☐	☐	☐
37. Satisfaction with quality of drinking water	☒	☐	☐	☐	☐
38. Satisfaction with grade and quantity of art in public space	☐	☐	☐	☐	☐

Other comments regarding public spaces and environment in Brno...

How satisfied are you with the following areas regarding social services, health services and education in Brno?

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
39. Satisfaction with availability of health services	☒	☐	☐	☐	☐
40. Satisfaction with quality of health care	☐	☐	☐	☐	☐

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
41. Satisfaction with availability of kindergartens	☐	☐	☐	☐	☐
42. Satisfaction with quality of kindergartens	☐	☐	☐	☐	☐
43. Satisfaction with availability of primary schools	☐	☐	☐	☐	☐
44. Satisfaction with quality of primary schools	☐	☐	☐	☐	☐
45. Satisfaction with availability of secondary schools and specialized schools	☐	☐	☐	☐	☐
46. Satisfaction with quality of secondary schools and specialized schools	☐	☐	☐	☐	☐
47. Satisfaction with availability of colleges and universities	☐	☐	☐	☐	☐
48. Satisfaction with quality of colleges and universities	☐	☐	☐	☐	☐

Very satisfied Rather satisfied Rather dissatisfied Very dissatisfied I don't know / I don't care

49. Satisfaction with quantity of information regarding possibilities of other adult education

Other comments regarding social services, health services and education in Brno...

How satisfied are you with the following areas regarding housing in Brno?

Very satisfied Rather satisfied Rather dissatisfied Very dissatisfied I don't know / I don't care

50. Satisfaction with availability of housing in your city district

51. Satisfaction with quality of housing in your city district

52. Satisfaction with offer of housing in the rest of the city

53. Satisfaction with prices of housing in Brno

Other comments regarding housing in Brno...

How satisfied are you with the following areas regarding the labour market?

	Very satisfied	Rather satisfied	Rather dissatisfied	Very dissatisfied	I don't know / I don't care
54. Satisfaction with your current job	☐	☐	☐	☐	☐
55. Satisfaction with possibilities of professional growth	☐	☐	☐	☐	☐
56. Satisfaction with offer of work places suitable for you on the labour market	☐	☐	☐	☐	☐

Other comments regarding the labour market in Brno...

57. How did you find out about your current job?

("jiné" means "others")

- This work position was offered to me (someone contacted me).
- I applied for this work position (I contacted CEITEC).
- Jiné:

58. While looking for a job, was it an advantage for you that CEITEC is located in Brno?

- Yes
- No

59. How satisfied are you with the English language skills of civil servants in public institutions?

- Very satisfied
- Rather satisfied
- Rather dissatisfied
- Very dissatisfied

60. Have you ever been in contact with any institutions supporting qualified foreigners in Brno?

- Yes
- No

If YES, please, name this institution / those institutions.

(e.g. Brno expat centre, South Moravian Centre for International Mobility, EURAXESS,...)

If YES, please, list what kind of issues they helped you with.

61. Would you like to move your family/start your family in Brno?

("jiné" means "others")

- Yes, I am planning this.
- Yes, it would be a great place for family life, but I can not move my family to Brno for some reason.
- No, I don't think Brno is a good place for family life.
- Jiné:

62. In which city district do you live?

- Bohunice
- Bosonohy
- Brno - North
- Jundrov
- Brno - South
- Bystrc
- Chrlice
- Černovice
- Ivanovice
- Jehnice
- Kníničky
- Brno - Centre
- Kohoutovice
- Komín
- Královo Pole
- Líšeň
- Maloměřice and Obřany
- Medlánky
- Nový Lískovec
- Ořešín
- Řečkovice a Mokrá hora
- Slatina
- Starý Lískovec
- Tuřany
- Útěchov
- Vinohrady
- Žabovřesky

- Žebětín
- Židenice
- I don't live in Brno

If possible, specify the street of your housing.

63. Which country and institute do you come from?

Name the last place you stayed longer than 1 year.

64. If you were looking for another job, which country / city would you like to move to?

65. How long have you been living in Brno?

66. Do you plan to move from Brno?

- Yes, in about next 3 years
- Yes, sometime in the future
- No
- I don't know

67. How old are you?

68. What nationality are you?

69. What is the highest level of your education?

("jiné" means "other")

- Without education or primary education
- Secondary school
- College / university
- Jiné:

70. Gender

- Male
- Female